

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Lucie Šlamberová

Biblioterapie v prostředí veřejných knihoven

Bibliotherapy in the environment of public libraries

Praha 2013

Vedoucí práce: PhDr. Hana Landová, Ph.D.

Touto cestou bych chtěla poděkovat následujícím osobám, bez kterých by má práce nevznikla. V první řadě paní PhDr. Haně Landové, Ph.D. za vedení mé práce a podnětné rady při psaní diplomové práce. Dále pak knihovnicím z níže jmenovaných knihoven Věře Trybenekrové a Denise Bezrové za poskytnutí informací o jejich práci v knihovně v oblasti biblioterapie a konečně Marcelle Kořínkové za poskytnutí odborného rozhovoru.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 13. prosince 2013

.....

podpis

Obsah

1 Předmluva	6
2 Úvod.....	7
3 Úvodní slovo o biblioterapii	8
4 Definice.....	9
5 Členění biblioterapie.....	10
6 Příbuzné obory	11
7 Kdo je biblioterapeut.....	12
8 Pro koho je biblioterapie.....	13
9 Účinky četby	13
9.1 Typy účinků četby	13
9.2 Postupy hodnocení účinků biblioterapie	14
9.3 Účinky biblioterapie.....	14
10 Biblioterapeutická praxe	15
11 Typologie literatury	17
12 Projekty a sdružení.....	18
12.1 BiblioHelp	18
12.2 Bibliotherapy Education Project	19
12.3 Kids' Page: Bibliotherapy Booklists	20
12.4 Best Children's Books.....	20
12.5 SKIP	21
12.6 Deutsche Gesellschaft für Poesie- und Bibliothérapie.....	22
13 Jaké knihy a proč nám pomáhají.....	22
14 Prostředí veřejných knihoven.....	26
14.1 Zahraničí.....	26
14.1.1 Kilkenny library.....	27
14.1.2 The Royal Borough of Kensington and Chelsea libraries	28
14.1.3 Waltham Public Library.....	28
14.1.4 Biblioteka Miejska w Cieszynie (Městská knihovna v Těšíně)	29
14.2 ČR.....	29
14.2.1 Knihovna Václava Čtvrťka v Jičíně	30
14.2.2 Městská knihovna Chrudim.....	30
14.2.3 Místní knihovna Lednice	31

14.2.4 Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem	32
14.2.5 Knihovna Kroměřížska	33
14.2.6 Knihovna města Hradec Králové	34
14.2.7 Městská knihovna Jilemnice	34
14.2.8 Městská knihovna Telč	35
15 Strukturovaný rozhovor	35
16 Návrh implementace biblioterapeutického oddělení do veřejné knihovny	42
16.1 Definování základních skutečností	43
16.2 Postup	44
16.3 Logo	46
17 Výzkum	46
17.1 Metodika výzkumu	46
17.2 Hypotézy	48
17.3 Výsledky výzkumu	48
17.4 Závěry výzkumu	58
18 Závěr	59
19 Seznam použité literatury	62
20 Seznam obrázků	66
21 Seznam grafů	67

1 Předmluva

Předkládaná diplomová práce nese název Biblioterapie v prostředí veřejných knihoven a zabývá se biblioterapií a jejími projevy na poli veřejných knihoven.

Hlavním přínosem práce je zmapovat iniciativu veřejných knihoven v oboru biblioterapie. V textu jsem se zaměřila právě na veřejné knihovny převážně z důvodu, že díky svému zaměření a složení uživatelů mají největší potenciál v tomto oboru. Z kvantitativních důvodů jsem se snažila mapovat primárně veřejné knihovny v České republice. Nejprve jsem si udělala krátkou rešerši na internetu, abych měla povědomí, které knihovny a kteří odborníci se tématem biblioterapie zabývají. Poté jsem kontaktovala několik z nich a začala sbírat informace a podklady pro svou práci. Níže jmenované knihovny jsou jedny z mála, které se biblioterapií zabývají na našem území a jejichž činnost je viditelná. Jsem přesvědčená, že se biblioterapií v nějaké podobě zabývají i jiné knihovny, ovšem jejich práce je nedostatečně propagována a tudíž nelze zjistit, které z knihoven to jsou.

V první části práce se zaměřuji na biblioterapii jako takovou. Je zde vysvětlena problematika definice, představeno dělení oboru a souvislost s dalšími obory. Dále je vysvětleno, pro koho je biblioterapie vhodná a kdo ji může provozovat a jaké účinky může mít četba na lidskou psychiku.

Následující část představuje několik literárních titulů vybraných jako příklady biblioterapeutické literatury. Na těchto příkladech je znázorněn jejich možný biblioterapeutický účinek.

Zvláštní kapitolu pak tvoří přehled sdružení, spolků a projektů, které se biblioterapií zabývají. Představeny jsou hlavně zahraniční projekty, jelikož v České republice prakticky žádné cílené projekty neprobíhají. Snažila jsem se vybírat z projektů, které souvisejí s veřejným knihovnictvím. Ať už se jedná o projekty zaštitěné veřejnou knihovnou, nebo projekt přímo probíhající na půdě veřejného knihovnictví.

Další kapitola pak přináší přehled knihoven v zahraničí a v České republice, které se nějakým způsobem biblioterapií zabývají a zprostředkovávají ji pro své uživatele.

V praktické části je pak zařazen rozhovor s paní Marcelou Kořínkovou, která je knihovnicí v kroměřížské knihovně a biblioterapií se zabývá ve svém volném čase na poli zdravotnictví. Rozhovor přináší mimo jiné pohled odborníka na provozování biblioterapie v prostorách veřejných knihoven.

Následuje návrh implementace biblioterapeutického oddělení do imaginární veřejné knihovny.

V závěrečné části práce je předložena analýza výzkumu. V něm se snažím zjistit, zda je biblioterapie všeobecně známým oborem i mezi širokou veřejností a zda by byla impulzem pro navštěvování veřejné knihovny.

V práci cizojazyčné termíny a názvy až na výjimky překládám do českého jazyka. Důvodem je problematičtější překlad, kdy by některé termíny převodem do českého jazyka ztratily svůj původní význam.

Práce se řídí *Metodickými pokyny pro zpracování a odevzdání závěrečných prací* Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Použité informační zdroje jsou uvedeny na konci dle pořadí, v jakém za sebou následují v textu, a jsou citovány podle mezinárodní normy ISO 690. Citování je uvedeno formou číslovaných odkazů. V textu jsem pak použila harvardský systém.

2 Úvod

V zákoně o knihovnách se můžeme dočíst o jejich úkolu poskytovat veřejné knihovnické a informační služby. Služba je definována jako hospodářská činnost uspokojující určitou potřebu. Jejím výsledkem je určitý efekt, nikoli produkt.

Zájem o knihovny v dnešní době plné technických a technologických možností klesá. Proto je nasnadě, že se knihovny snaží přilákat své čtenáře, a to právě na lepší, modernější a zajímavější služby. Nejčastěji se setkáváme s referenčními službami, nejrůznějšími semináři, besedami se spisovateli a jinými atraktivními akcemi. Přesto s nástupem elektronických knih, kdy si téměř každý může za minimální poplatky knihu stáhnout do svého čtecího zařízení, zájem o členství v knihovnách klesá. Především lidé, kteří již nestudují a nemají tudíž potřebu vypůjčovat si odbornou literaturu ke studiu, často do knihovny nechodí. Neustále vyvstávající otázka, zda má knihovnictví jako takové ještě v budoucnu potenciál, se řeší právě nabídkou stále modernějších a atraktivnějších služeb. Jednou takovou službou může být právě i biblioterapie.

Biblioterapie stále více proniká do knihovnického prostředí. Jelikož se jedná o disciplínu na pomezí více oborů, jako je kromě knihovnictví i sociologie a psychologie, často je

spojována právě se zdravotnictvím, konkrétně s psychologickými a psychiatrickými zařízeními. Potenciál zavádění biblioterapeutických oddělení do knihovního prostředí je velký. Zájem o takovou službu z řad uživatelů knihoven je však momentálně minimální. Důvodem je fakt, že biblioterapie je stále nepříliš známý pojem.

3 Úvodní slovo o biblioterapii

Četba knih je jedna z nejrozšířenějších aktivit ve volném čase lidí.

Termín biblioterapie se poprvé objevuje v roce 1916, kdy jej použil Samuel McChord Crothers ve svém článku *A literacy clinic*. Jde o spojení dvou slov řeckého původu: kniha (biblion) a terapie (therapeia, přičemž v širším slova smyslu toto slovo skrývá i další významy, kterými jsou vzdělání, výchova, služba, léčení apod.). Jak už tedy samotný název napovídá, jedná se o metodu psychoterapie využívající léčebné a podpůrné účinky četby.

Biblioterapie jako taková má ovšem mnohem delší historii. První zmínky o terapii pomocí četby knih můžeme datovat již do dob starověkého Řecka. Samotná knihovna v Thébách prý na svých dveřích měla nápis „Psyches Iatreion“, což ve volném překladu znamená „sanatorium duše“.

Dalším dokladem biblioterapie mohou být také čarodějná zaříkadla, prastaré mýty a posvátné spisy, příběhy, písně, eposy či například modlitby, jejichž léčivé účinky lidé znali odnepaměti.

Teprve ve druhé polovině 20. století začala být biblioterapie vnímána jako plnohodnotná disciplína. Do všeobecného povědomí se dostala díky USA, kde začaly vznikat příslušné instituce, tematické časopisy, kurzy a vznikaly první biblioterapeutické fondy v knihovnách při nemocnicích pro potřeby pacientů.

Dnes je již biblioterapie rozšířeným interdisciplinárním oborem i na území České republiky. Na jejím rozvoji se podílejí psychologové, sociologové, lékaři, ale také knihovníci, teologové a další široká škála odborníků.

Cílem biblioterapie není přímo léčit, ale snaží se pohlédnout na člověka jako na někoho, jehož nemoc je silně ovlivněna jeho vlastní psychikou. Mnohé studie dokazují značný vliv psychiky na léčbu tělesných zranění. Biblioterapie je podpůrný prostředek klasické léčby, doplněk, který má dopomoci k úspěšnému uzdravení. Jako taková je tedy vhodným doplňkem léčby psychosomatických a psychických onemocnění.

Není ale pravdou, že je vhodná pouze pro nemocné. I zdravý člověk může v biblioterapii hledat uvolnění, pochopení, rady a pomoc. Biblioterapie je pro běžného člověka, pro kterého představuje možnost, jak se vypořádat s určitými životními situacemi.

Proces čtení biblioterapeutické literatury je zaměřen na racionální a emoční percepci díla. Smyslem celé terapie je reflexe prožívané zátěžové situace na pozadí četby knihy. U pacienta (čtenáře) dochází k celkovému uvolnění nahromaděného psychického napětí, ke katarzi, vzhledu do situace, vyrovnání se s určitou situací, také ale ke znovunalezení radosti ze života, osobní spokojenosti apod. Jde tedy o pozitivní ovlivnění psychosomatického stavu a posílení psychické odolnosti. Druhotným efektem pak může být rozvoj fantazie u čtenáře, tvořivosti, kritického myšlení, komunikačních schopností a podobně, tedy rozvoj osobnosti jako takové. [1], [2], [3], [4], [5], [6]

4 Definice

Jak už bylo řečeno, biblioterapie je léčba knihou. Každý, kdo se biblioterapií zabývá, má pro ni vlastní definici a vlastní názor. V úvodním slově byla již zmíněna obecná definice, nyní bych ráda představila několik náhledů odborníků.

Mgr. Jiřina Kudelová říká, že biblioterapie *„je léčba knihou, kdy čtení literatury napomáhá při zvládnání složitých životních situací. Vhodně zvolená literatura může pomoci při vyrovnávání se s nemocemi, postižením, závislostmi a různými sociálními problémy“*

D. von Engelhardt uvádí následující definici biblioterapie z Websterova mezinárodního slovníku: *„Biblioterapie: užití vybraných materiálů čtení jako terapeutického adjuvans (tj. látky zesilující účinky hlavního léku) v lékařství a psychiatrii; také vedení v řešení osobních problémů prostřednictvím zaměřeného čtení.“* (Webster, 1971, s. 212)

V Psychologickém slovníku od Hartla (Hartl, 1993, s. 20) je biblioterapie pojímána jako druh arteterapie. Můžeme se zde dočíst následující: *„využívání umění pro terapeutické účely; postupně se termín zúžil hlavně na kreslení a malířské projevy, na rozdíl od muzikoterapie, biblioterapie aj.; výtvarné projevy nemocných slouží: a) dg. účelům, b) léčebným účelům, k získání náhledu, změně hodnot, radosti z tvorby; provádí se obvykle skupinově, výjimečně též individuálně“*. [1], [7]

5 Členění biblioterapie

Samotné členění biblioterapie je závislé na konkrétním pohledu biblioterapeuta. Asi nejnámějším členěním je dělení na biblioterapii skupinovou a individuální. Pod skupinovou si můžeme představit předčítání určité knihy skupině lidí, kteří mají buď podobné problémy, zájmy nebo prochází obdobnou životní situací (např.: skupina seniorů řeší vypořádání se se stářím). Doplněním k četbě může být i následná diskuze, doplnění a rozebrání pocitů ostatních účastníků.

Bibliografii můžeme dále členit na: klinickou, institucionální a vývojovou. Klinická biblioterapie je záležitostí psychoterapeutických sezení, využívá sebezpoznavací literaturu a pracuje především s pocity hledání, projekce, očištění apod. Institucionální biblioterapie je určena pro hospitalizované pacienty a má didaktický charakter. Literatura popisuje v tomto případě zdravotní stav pacienta, nebo plní relaxační funkci. Posledním typem je vývojová biblioterapie, která má také didaktický charakter a je zaměřena na literaturu podporující psychický vývoj jedince.

Matthews a Lonsdale ve své knize *Reading Therapy and Children in Hospital* dělí biblioterapii na vývojovou, faktografickou a imaginativní.

Jean Clarke a Eileen Bostel vymezují pak dva základní přístupy: klinický a vývojový. Klinický přístup má reprezentovat závažnější literaturu, která je využívána spíše v institucích a aplikována profesionály. Vývojový zahrnuje zábavnější populární literaturu, kterou si čtenáři mohou ordinovat sami, nebo k ní mohou přistupovat prostřednictvím odborníků z řad knihovníků apod.

Zajímavá je i teorie Jeana a Johna Pardeckových. Jedná se o americké sociální pracovníky a specialisty, kteří v souvislosti s biblioterapií hovoří o třech typech: pro mentálně postižené, pro ty, kteří se potřebují vypořádat s méně závažnými problémy a pro ty, pro které je tato literatura vhodná jako nástroj uspokojení vývojových potřeb.

Biblioterapii můžeme rozčlenit také podle žánrů literatury:

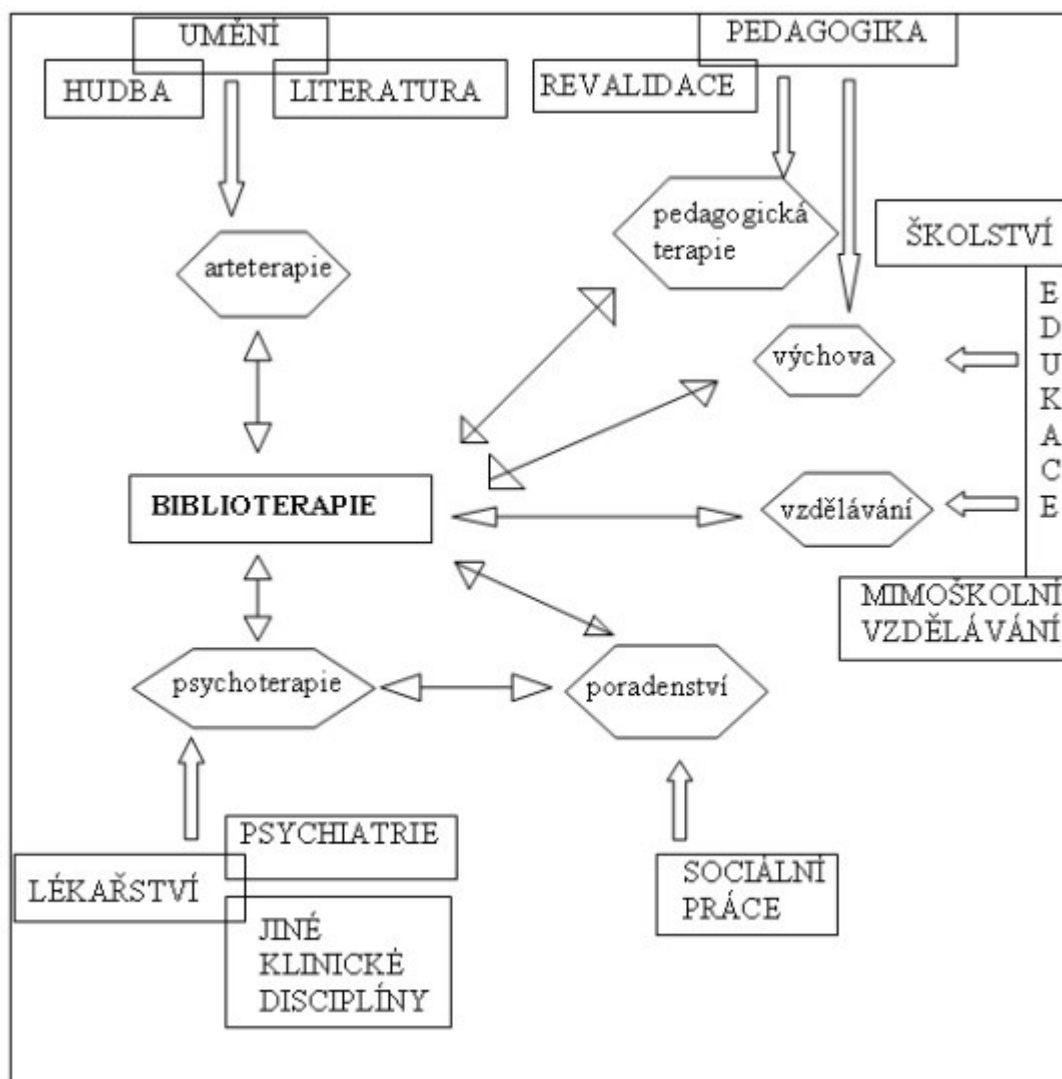
- Hagioterapie: léčba čtením a rozbořením náboženských textů
- Imagoterapie: léčba, kdy se čtenář vžívá do role literárního hrdiny, přebírá jeho postoje, napodobuje jeho chování a jednání, odhaluje motivy
- Poetoterapie: léčba čtením poezie
- Pohádkoterapie: léčba čtením dětské literatury, především pohádek

Občas se můžeme setkat i s názorem, že biblioterapií není myšleno jen samotné čtení

textů, ale poměrně často i jejich psaní. Za biblioterapii se pak považuje například psaní deníčků, básní, psaníček apod. Tudíž se nabízí rozdělení biblioterapie na formu, kdy čteme, a formu, kdy píšeme [1], [2], [4], [7]

6 Příbuzné obory

Biblioterapie je interdisciplinární obor. Dotýká se zčásti psychologie, výchovy a vzdělání, sociologie a dalších oborů. Následující vyobrazení představuje biblioterapii a její vazby na ostatní obory:

Obrázek 1 Biblioterapie a příbuzné obory (Ruszová, 2013)

Obecně můžeme říci, že se biblioterapie řadí mezi terapie, které léčí určitým vjemem, uměním, uměleckým zážitkem. Existuje celá řada podobných typů terapie, například:

- Arteterapie: léčba výtvarným uměním nebo skrze uměleckou tvorbu (také nazývána „tvůrčí terapií“)
- Dramaterapie: léčba skrze divadlo
- Estesioterapie: druh arteterapie, který se zaměřuje na řezbářství
- Estetoterapie: léčba skrze estetické vjemy
- Filmoterapie: léčba filmem
- Choreoterapie: léčba pohybem a tancem
- Muzikoterapie: léčba hudbou

Léčba hudbou, tancem, divadlem apod. není myšlena pouze jako sledování a volné působení uměleckých dojmů, avšak sám pacient často tvoří (hraje na hudební nástroj, maluje obrazy, atd.). Léčba knihou může být výše uvedenými obory vhodně doplněna, aby se léčebný účinek ještě zvýšil.

V souvislosti s biblioterapií je nutno zmínit i pojem bibliopedagogika. Jedná se o oblast aplikované bibliopedagogiky, která se zabývá procesem čtení a čtenářského vývinu jedince. Sleduje výchovné působení četby a knihy a zajímá se o metody práce se čtenářem při formování jejich čtenářství. V pravém slova smyslu jde o výchovu k četbě a výchovu četbou. Tento pojem poprvé použil Jaroslav Frey v roce 1936 ve své knize *Úvod do výchovy čtenářů*. [2], [8], [1], [9], [10], [11]

7 Kdo je biblioterapeut

Provázanost jednotlivých oborů s biblioterapií naznačuje, že biblioterapeutické povolání není výsadou jednoho oboru. Na biblioterapeutické činnosti se mohou podílet například psychologové, psychoterapeuti, psychiatři, knihovníci, pedagogové, sociální pracovníci, zdravotníci aj.

Jako u každé profese i zde platí, že biblioterapeut musí mít určité vlastnosti. Na prvním místě jsou osobnostní předpoklady. Sem řadíme především emoční stabilitu, týmového ducha, trpělivost, toleranci, schopnost empatie, ochotu učit se apod. Druhým předpokladem je pak určitá úroveň dosaženého vzdělání a míra nabytých zkušeností. Třetí předpoklad je vlastní motivace a schopnost sebereflexe. Biblioterapeut by si měl umět uspokojivě odpovědět na

otázku, proč tuto práci vykonává.

Vhodné je brát v úvahu i kategorii pacientů, s nimiž biblioterapeut pracuje. Pokud jsou jeho pacienti děti, je vhodné, aby měl i pedagogické vzdělání vedle psychologického. Důležitá je jeho otevřenost, nadhled a příjemné vystupování. Musí si umět získat důvěru lidí. [1], [2]

8 Pro koho je biblioterapie

Jak už bylo naznačeno, biblioterapie je vhodná téměř pro každého. Pacienty mohou být jak lidé dlouhodobě léčení v nemocnicích a sanatoriích, tak lidé s krátkodobou nemocí. Mohou jimi být ti, kteří naopak vůbec nemají tělesnou nemoc, ale mají psychické problémy. Specifickými případy jsou i pacienti, kteří prožívají nějakou obtížnou situaci: šikanu ve škole, smrt blízké osoby, rozvod rodičů, smířování se se stářím apod. K četbě knihy však patří i umění odpočívat, k čemuž může napomáhat právě biblioterapie. Důležitým faktorem je zejména zájem pacienta o četbu.

Nejdůležitější je rozlišovat věk pacientů. Jiný přístup uplatníme v případě dítěte, jiný u dospělého a opět jiný v případě seniorů. Důležitým faktorem je i stupeň dosaženého vzdělání pacienta a jeho sociální zařazení. [1], [2], [12]

9 Účinky četby

Působení *četby* je podmíněno psychickou individualitou čtenáře. Toto působení je ovlivněno čtenářovou momentální náladou a rozpoložením, vlivem okolí a dalších faktorů.

9.1 Typy účinků četby

Podle Lidmily Vášové lze z psychologického hlediska rozlišovat následující účinky četby:

- **Instrumentální** – čtení informativní, účelové; čtenář hledá konkrétní termíny a

odpovědi, řeší určitý problém či se zajímá o určitá fakta; převažuje zde naučná literatura.

- **Prestižní** – váže se na sociální postavení čtenáře, četba má umocňovat vědomí příslušnosti čtenáře k určité skupině, posiluje sebeúctu a souvisí s identifikací sebe sama.
- **Potvrzovací** – čtenář nachází v literatuře potvrzení svých názorů a postojů, stanovisek a jednání.
- **Estetické** – takový druh literatury, který ve čtenáři podněcuje estetické cítění, vyzdvihuje určité morální hodnoty, kultivuje osobnost a jazykově jej obohacuje; žánrově sem řadíme například poezii.
- **Rekreační a únikové** – nenáročná četba pro potěšení, relaxaci, vyplnění volného času, čtenář se odpoutává a uniká od reality do imaginárních světů, kde nachází splnění svých snů, přání a tužeb.
- **Psychoterapeutické** – sledujeme vliv čtení na duševní zdraví; právě tímto se zabývá biblioterapie. [1], [9], [10]

9.2 Postupy hodnocení účinků biblioterapie

Účinky četby lze vyhodnocovat následujícími postupy:

- **Kvantitativní** – méně častý způsob měření. Využívá různých metod, například měření změny hierarchie hodnot pomocí obsahové analýzy, měření úzkosti pacienta pomocí hodnotící škály, zjišťování názorů a postojů prostřednictvím dotazníků apod.
- **Kvalitativní** – je mnohem častějším způsobem měření účinků biblioterapie a není k němu potřeba žádných postupů měření. Zjišťuje se změna přístupu pacienta k realitě, jde o rozhovor s terapeutem. [1]

9.3 Účinky biblioterapie

Na základě výše zmíněných postupů lze vyvodit následující účinky biblioterapie:

- **Posílení sebevědomí** – upevnění vlastních postojů a názorů. Identifikace s hrdiny

literárního díla, kteří mají podobné problémy, ukázka řešení těchto situací. Tato kategorie zahrnuje i naučnou literaturu napomáhající orientaci v daném problému.

- **Porozumění sobě samému** – svým myšlenkám, pocitům, posiluje se sebedůvěra, sebeúcta čtenáře, vliv těchto účinků přispívá k emoční vyspělosti.
- **Zmírnění negativních emocí, jako je stres, strach, úzkost a pocity osamění** – kniha pomáhá čtenáři přestat obtížná životní období, dává mu možnost úniku do jiného, imaginárního světa, kde vše funguje podle jeho nejnítěrnějších představ.
- **Vytváření vlastního žebříčku hodnot** – co je pro čtenáře důležité více a co méně, je dáno životní vyspělostí, prožitými událostmi a situacemi, ve kterých se nachází. Vhodně zvolená literatura má pomáhat čtenáři utvářet si objektivně vlastní žebříček hodnot. Na základě příběhů hrdinů z knihy čtenář zjistí, že hodnoty mohou být nastaveny jinak, než jak je doposud vnímal on sám.
- **Známý je i tzv. třístupňový proces (dle C. Shrodese):**
  - **Identifikace a projekce** – projekce emocí, dojmů a myšlenek, nápodoba
  - **Abreakce (odreagování) a katarze** – duševní očista, odreagování, zbavení se negativních a potlačovaných emocí
  - **Náhled a integrace** – přímý pohled do vlastního nitra, uvědomění si sebe sama, získání nového pohledu na situaci, nových postojů

Faktory ovlivňující účinky biblioterapie jsou např.: připravenost pacienta, výběr literatury, úvod ke knize a diskuze o knize. [1], [4], [12], [13]

10 Biblioterapeutická praxe

Z předchozího textu je zřejmé, že právě knihovníci jsou pro biblioterapeutickou praxi vhodnými odborníky. Své profesionální schopnosti a dovednosti v oblasti terapie musí ovšem rozvíjet, a to nejčastěji prostřednictvím nejrůznějších kurzů. V České republice si knihovníci v rámci běžné praxe zvyšují své vzdělání nejčastěji psychologickými kurzy. V zahraničí, kupříkladu v Polsku, se biblioterapie objevuje i v programech vyššího a vysokoškolského vzdělání.

Prvním úkolem biblioterapeuta je seznámit se se svým klientem. Pochopení problému je zásadní pro následný výběr a doporučení správné knížky. Biblioterapeutické poradenství má sloužit jako možnost pomoci klientovi při hledání řešení životních problémů. Nejčastěji se

využívá imagoterapie, při níž se čtenář seznamuje v knize se stejnou či obdobnou situací, jakou prožívá on sám.

Nejčastější biblioterapeutickou literaturou je beletrie. Knihovník-biblioterapeut by měl ideálně sám budovat fond titulů, které jsou vhodné pro jeho praxi. Doporučuje se předem si rozdělit knihy do několika kategorií, ať už podle věku čtenáře, sociálního zázemí, míry schopnosti sugesce, apod. Knihovník by také měl disponovat několika texty, které se týkají různých jednotlivých problémů a mají různá vyústění.

Významnou úlohu v biblioterapeutické praxi hraje rovněž iniciativa ze strany rodičů. Zvláště v zahraničí je pořádána řada seminářů a sezení pro rodiče, kteří chtějí aplikovat biblioterapii při léčbě svých dětí. Využívat mohou i příručky, v nichž najdou velké množství příkladů, které mohou pomoci při aplikaci biblioterapie. Příručky se nejčastěji zaměřují na témata, jako jsou například: emoční inteligence, asertivita, umění vyjednávat, schopnost bránit se před manipulací apod. Pro Českou republiku může být tato zahraniční praxe inspirací k pořádání tematických workshopů právě pro rodiče.

U nás je biblioterapeutická praxe nejčastěji využívána ve zdravotnické sféře, zejména v nemocničním prostředí. Knihovníci by v ideálním případě měli konzultovat zdravotní stav svého klienta s ošetřujícím lékařem.

Při jakékoliv terapii, biblioterapii nevyjímaje, prochází klient během léčby následujícími fázemi: identifikace, katarze (očištění), náhled a přijetí (užití). Aplikujeme-li uvedené na biblioterapii, je první fází stav, kdy se čtenář ztotožňuje s hlavním hrdinou a hledá společné rysy s hrdinou knihy. Druhá fáze, očištění, nastává, jestliže si čtenář začne uvědomovat, že problémy hlavního hrdiny jsou problémy jeho a že je může řešit obdobným způsobem. Třetí fáze náhledu nutí čtenáře lépe pochopit daný problém a analyzovat jej. Dochází k pochopení sebe sama a pochopení příčin vlastních reakcí a reakcí okolí. V poslední fázi přijetí čtenář přijímá za své nové poznatky a nové způsoby myšlení, než jaké měl před biblioterapeutickým programem. Tyto poznatky může následně aplikovat ve svém vlastním životě.

Dobrym příkladem a uplatněním biblioterapie v praxi mohou být skupinové terapie. Nejčastějším problémem, který je dnešní společnost nucena řešit, je problém tolerance. Ať už tolerance lidí jiného vyznání, nebo lidí patřících do etnických menšin, handicapovaných apod. Biblioterapie napomáhá utváření odlišného náhledu na daný problém, přijetí skutečnosti, že lidé jsou různí, a přijetí a toleranci ostatních. V rámci skupinové biblioterapie hraje velkou roli i diskuze na dané téma, která pomůže jednotlivým lidem lépe pochopit a utřídit si vlastní myšlenky a poznatky. Je-li třeba s pomocí biblioterapie řešit určitý problém, mohou zúčastnění najít společné řešení ve skupině.

Jestliže hovoříme o pohádkoterapeutické praxi, je řeč převážně o dětech ve věku od 4 do 9 let. V tomto případě máme na výběr ze tří typů terapeutických pohádek: psychoterapeutické, výchovně-psychologické a relaxační. Každý typ má svá specifika a je určen pro řešení odlišných problémů. Psychoterapeutické pohádky využíváme při problémech dítěte se sebedůvěrou, při šikaně apod. Výchovně-psychologické v případech, kdy např. potřebujeme dítě naučit, že si má uklízet své věci na místo, nebo jak se má chovat k druhým. Relaxační jsou zacíleny na děti, které v četbě hledají zábavu a odreagování od svých povinností.

Biblioterapie má podle odborníků velmi pozitivní dopad na lidskou psychiku. Četba vhodně zvolené knihy může posilovat radost ze života, pomáhá při vytváření odstupů a nadhledu nad vlastními problémy, pomáhá získat zdravou sebedůvěru a odvalu, posiluje víru ve vlastní sílu, podporuje vnitřní spokojenost a pohodu a v některých případech může dokonce i oživit imunologický systém a tím zaktivizovat samoléčbu. [14]

11 Typologie literatury

V České republice je prakticky jediným zdrojem biblioterapeutické literatury projekt BiblioHelp, který vznikl z iniciativy studentů Kabinetu informačních studií a knihovnictví na Masarykově univerzitě v Brně. Projekt čerpá ze seznamu literatury bývalého Biblioterapeutického kabinetu při Krajské knihovně v Pardubicích. V současné době již kabinet neexistuje, nicméně jeho práce se stala základem pro BiblioHelp, který danou literaturu roztřídil do dílčích kategorií, specifikoval jednotlivé problémy a doplnil tituly o krátké anotace.

V zahraničí funguje velké množství webových institucí inspirovaných biblioterapií. Za všechny bych jmenovala jediný projekt: Bibliotherapy Education Project.

Jedná se o jeden z mála projektů, který se zabývá širokou veřejností, nikoli pouze dětmi. V rámci tohoto projektu je shromažďována literatura vhodná pro svépomocnou biblioterapii nebo jako pomoc odborníkům v jejich praxi. Je také udržován kontakt se čtenáři (čtenář po přečtení knihy vyplňuje dotazník, tím se zjistí, jaké účinky má kniha v praxi).

K léčbě lze využít jak beletrie, tak naučné literatury. Jde jen o to umět podat správnou knihu ve správný čas správnému člověku, což je ve velké míře ovlivněno situací a osobností čtenáře. Proto by zevrubná analýza osobnosti čtenáře měla předcházet doporučení určitého titulu. [1], [15]

12 Projekty a sdružení

Na podporu a šíření biblioterapie vznikla v zahraničí řada projektů, na které bych ráda upozornila. Česká republika za evropskými státy a americkým kontinentem v tomto směru značně zaostává, avšak postupně se dostává stále více a více do širšího povědomí odborné veřejnosti. Výrazným přínosem na poli biblioterapie je v našem prostředí pouze projekt BiblioHelp.

Zahraníční projekty se zaměřují převážně na práci s dětským čtenářem. Zároveň také podporují rozvoj dětských čtenářských dovedností.

Na následujících několika stránkách bych ráda představila vybrané zahraniční projekty zaměřené na biblioterapii spolu se srovnáním biblioterapeutických aktivit v České republice.

12.1 BiblioHelp

Obrázek 2 Logo BiblioHelp (BibliHelp, 2009)

BiblioHelp vytváří tým studentů Informačního studia a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy university. Garantem projektu je vedoucí Kabinetu informačních studií a knihovnictví PhDr. Petr Škyřík. Projekt je financován z grantu **Ministerstva kultury** ČR VISK 3 (2009). Cílem projektu je tvorba webového portálu, který by obsahoval tituly spadající do oblasti biblioterapeutické literatury.

Projekt vznikl za přispění mnoha odborníků z nejrůznějších oborů, jako je psychologie, sociologie, zdravotnictví, bibliopedagogika, speciální pedagogika a knihovnictví.

Webový portál v současné době obsahuje seznam titulů, které jsou tříděny tematicky do kategorií. Čtenář má tak možnost vyhledávat nejen podle autora nebo titulu, ale také podle biblioterapeutického hlediska. Pro uživatele, kteří preferují mluvené slovo nebo mají na čtení méně času, je zde i několik audioknih. Každý titul obsahuje krátkou anotaci a lze jej vyhledat i podle klíčových slov. Vyhledaný titul obsahuje odkaz na Souborný katalog České republiky,

kde čtenář může zjistit, ve které knihovně titul najde, nebo může použít přímo odkaz na portál Heureka, obsahující informace o tom, která knihkupectví mají aktuálně knihu na skladě.

Projekt BiblioHelp má značný potenciál, webový portál však delší dobu nebyl aktualizován a jeho obnova a pravidelná aktualizace v dohledné době není plánována. [16]

12.2 Bibliotherapy Education Project

Obrázek 3 Logo Bibliotherapy Education Project (Bibliotherapy Education Project, 2013)

Bibliotherapy Education Project vznikl z iniciativy dvou odborníků z University of Oregon. V současné době je projekt pod záštitou Central Michigan University.

Projekt se skládá z několika dílčích projektů, mezi něž patří například hodnocení literatury a jejich možných terapeutických účinků. Jeden ze současných projektů si klade za cíl pomoci mladým studentům vysokých škol vypořádat se s běžnými výzvami spojenými s jejich univerzitním životem. Do budoucna pak v rámci projektu mají vzniknout pokyny aplikace biblioterapie pro neklinické pracovníky (knihovníky, učitele, apod.).

Tento projekt je jako jeden z mála zaměřen na širokou veřejnost, nikoli pouze na dětského čtenáře. Se čtenářem také udržuje těsný kontakt. Zkoumá účinky četby přímo pomocí cílených otázek na čtenáře. [17]

12.3 Kids' Page: Bibliotherapy Booklists

Obrázek 4 Logo Kids' Page (Kids' Page, 2012)

Jedná se o portál, kde je zveřejněno několik knižních titulů, které mají pomáhat dětem různého věku zvládat obtíže dnešního světa. Projekt vznikl pod patronátem Carnegie Library of Pittsburgh, jejímž hlavním posláním je podporovat čtenářskou komunitu a zvyšovat její gramotnost.

Knižní tituly jsou rozděleny do 32 kategorií bez další hierarchie. Objevují se zde témata jako smrt, zneužívání dětí, nové brýle, ale třeba i „cumlání palce“. Po kliknutí na odkazy jednotlivých titulů je uživatel přesměrován do elektronického katalogu, kde může okamžitě zjistit, zda jím požadovaná kniha je v knihovně volně k dispozici a také otevírací dobu knihovny a jiné užitečné informace.

Kromě jiného portál umožňuje registrovaným uživatelům například pomoc při vypracovávání domácích úkolů, umožňuje vytváření vlastních pohádek a informuje o dětských akcích. [18]

12.4 Best Children's Books

Obrázek 5 Logo Best Children's Books (Best Children's Books, 2013)

Snaží se o zpřístupnění dětské literatury obecně. Radí rodičům, jaké knihy kupovat svým dětem v určitých životních situacích. Projekt primárně vznikl na podporu čtenářství a snaží se doporučovat rodičům literaturu, která by v dětech podnítila hlubší zájem o četbu.

Projekt provozuje stránky s biblioterapeutickou literaturou. Zde zveřejněné literární tituly se zabývají problematikou šikany, smrti blízké osoby, rozvodem, závislostmi, poruchami příjmu potravy apod. Zdůrazněn je zde prvek imagoterapie, kdy se dítě ztotožňuje s hlavním hrdinou. Stránky jsou propojeny s jednotlivými knihovnami a odkazují přímo na tituly k vypůjčení. [19], [20]

12.5 SKIP

Nejdůležitějším sdružením, které se zabývá biblioterapií na území České republiky, je SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků). Má povahu občanského sdružení a jeho posláním je usilovat o zvyšování úrovně knihovnické a informační práce.

Biblioterapie je jen jedno z mnoha témat, jimiž se SKIP zabývá. Biblioterapeutická aktivita zahrnuje převážně přednášky a semináře, případně besedy, které obvykle pořádá KLUBKO (Klub dětských knihoven SKIP), a které se odehrávají v prostorách veřejných knihoven.

V dřívějších letech proběhl pod záštitou SKIP například seminář s názvem *Biblioterapie v práci veřejných knihoven*. Seminář proběhl ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně a Ústavem bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě. Hlavním cílem programu odborného semináře bylo přiblížení problematiky psychoterapie a biblioterapie, jakožto způsobu práce s dětmi, dospělými a handicapovanými čtenáři.

Jeden z posledních seminářů na téma Biblioterapie proběhl 19. září 2013 v prostorách pobočky Knihovny J. Drdy v Knihovně u Knihozroutů v Příbrami. Lektorkou byla Marcela Kořínková, knihovnice kroměřížské knihovny, jež se biblioterapií zabývá přímo v psychiatrické léčebně. [20], [21]

12.6 Deutsche Gesellschaft für Poesie- und Bibliothherapie

Obrázek 6 Logo DGPB (DGPG, 2013)

Z německé praxe jsem se rozhodla vybrat německou společnost pro poetoterapii a biblioterapii. Byla založena v roce 1984 a její hlavní náplní je rozvíjet a dále šířit metody biblioterapie a spolupracovat s jednotlivými členskými organizacemi, respektive s jejich pracovníky, společně s nimi sdílet zkušenosti z teorie i praxe, a tak lépe sloužit klientům (či uživatelům), kteří chtějí biblioterapeutické metody využívat.

Členy Deutsche Gesellschaft für Poesie- und Bibliothherapie jsou především pracovníci ve zdravotnictví, charitativních sdruženích, knihovnictví, psychiatrii a psychologové, pracovníci krizových center apod.

Společnost pořádá pro své členy pravidelně jednou ročně konference, na kterých se mohou dozvídat o moderních inovativních metodách v oblasti biblioterapie.

Společnost se stará o vlastní databázi titulů týkajících se biblioterapie a příbuzných témat. Na rozdíl od jiných se jedná o odborné tituly pro pracovníky, kteří biblioterapii chtějí provozovat a poskytovat pro veřejnost. V databázi se lze orientovat buď podle autora či názvu, nebo podle tématu, o kterém daný titul pojednává.

Společnost je v současnosti stále činná a chystá se pořádat konference a semináře i v roce 2014. [22]

13 Jaké knihy a proč nám pomáhají

Četba knih, jak jsem již zmínila v kapitole *Účinky biblioterapie* (viz str. 16), má hned několik výhod. Nejčastějším důvodem četby je zábava. Dalším důvodem je potřeba získat informace, které potřebujeme k odstranění informační bariéry. Málokterí ze čtenářů, jež čtou pro zábavu, si však uvědomují, že jejich výběr titulu často souvisí s momentální psychickou

situaci, v níž se nachází, a podvědomě si vybírají biblioterapeutický titul. Jestliže je nám smutno a chceme se rozveselit, přečteme si zábavné povídky, pokud nás zmáhá svět kolem nás a jsme unaveni z každodenních povinností, vybereme si v knihovně například titul z žánru fantasy, abychom alespoň na chvíli mohli zapomenout na okolní svět.

Náš život je měnícím se sledem událostí, na které musíme nějakým způsobem reagovat. V životě se dostáváme do příjemných i méně příjemných situací a každý z nás reaguje odlišně na různé podněty. Četbou knihy sice tyto situace nevyřešíme a svůj život neuspořádáme, avšak může pro nás být dobrou pomůckou. Příběhy nás učí přemýšlet jiným způsobem. Proč se hlavní postava, která se ocitla ve stejné situaci jako já, zachovala jinak? Jak to, že holčička s brýlemi v příběhu nemá problémy s posměváčky? Co je na ní jiného než na mně?

Biblioterapie pracuje právě s fantazií čtenáře. Už jen pozastavení se nad otázkami je samo o sobě malým biblioterapeutickým úspěchem. V ideálním případě biblioterapie pomůže čtenáři odpovědět si na otázky a tyto odpovědi aplikovat následně i ve svém životě, minimálně však počítá s tím, že čtenář od svých problémů alespoň na chvíli unikne.

Není snadné předem odhadnout, zda konkrétnímu jedinci pomůže konkrétní kniha. Abychom mohli správně zvolit vhodný titul, je třeba nejprve analyzovat problém čtenáře a zjistit, který druh literatury má rád. Není vhodným řešením například nabízet náboženské texty člověku, který v Boha nevěří, a zároveň tvrdit, že mu zaručeně pomohou. Četba takových textů nevěřícím čtenářem nebude mít náležitý a očekávaný efekt, neboť čtenář bude od začátku přistupovat ke knize s nedůvěrou.

Následující výčet knih je výběrem typických biblioterapeutických příběhů a jejich možných účinků na čtenáře. [23]

Chatrč¹

Zařazení: hagioterapie

O knize: Příběh vypráví o muži, který přijde o svou dceru, jež se stane obětí sériového vraha. Hlavní hrdina se vydává na místo činu, do chatrče, kde prožije chvíle svého smíření se světem a nalezení odpuštění.

Pozadí vyprávění: Základním tématem vyprávění je víra v Boha a odpuštění. Příběh pomáhá najít čtenáři smysl života a zformovat morální hodnoty, a to prostřednictvím stylizace

---

¹ YOUNG, William P, Wayne JACOBSEN a Brad CUMMINGS. *Chatrč*. Vyd. 1. Překlad Šárka Kadlecová. Praha: Knižní klub, 2009, 253 s. ISBN 978-802-4225-517.

se do hlavní postavy a rozjímáním nad jeho činy a myšlenkami. Poukazuje na vztah člověk-Bůh, pomáhá se vyrovnat s těžkými životními situacemi pomocí víry.

Dvojité dno²

Zařazení: poetoterapie

O knize: Básně vypráví o událostech všedního života. Kniha se nese v dekadentním duchu prokládaném jízlivými poznámkami, autor do básní promítá své vnitřní nálady. Na rozdíl od jeho předchozích sbírek nemá v tomto případě čtenář pocit, že život je naplněn pouze smrtí a zmarem, ale je zde i několik narážek na drobné radosti.

Pozadí vyprávění: Čtenář, unavený všedností života a pocitem, že se celý jeho život hroučí bez naděje na změnu k lepšímu, zde může najít v autorovi spřízněnou osobu. Biblioterapeutické účinky se promítají do pocitu, že čtenář není jediný, kdo se cítí marně a připadá si zbytečný. Navíc může v jednotlivých básních najít i inspiraci, čeho všeho si může ve svém životě vážit.

Metráček³

Zařazení: imagoterapie

O knize: Hlavní hrdinka Jitka trpí obezitou, která je příčinou posměchu okolí. Prožívá zklamání a šikanu. Její situaci vyřeší až lehká atletika, které se začne Jitka věnovat. Díky pravidelnému pohybu zhubne a získá si respekt, úspěch, sebevědomí, přátele i lásku.

Pozadí vyprávění: Stylizace do hlavní hrdinky pomůže podobně postiženým dospívajícím s vypořádáním se se svou situací, získání sebevědomí, vlastním uvědoměním si svých možností a schopností a je zde naděje, že i pomůže čtenáři situaci aktivněji řešit.

---

² KRCHOVSKÝ, J. H. *Dvojité dno*. Vyd. 1. Brno: Host, 2010, 72 s. ISBN 978-807-2944-071.

³ RUDOLF, Stanislav. *Metráček*. V Praze: XYZ, 2010. ISBN 978-80-7388-341-6.

Luisa a Lotka⁴

Zařazení: pohádkoterapie

O knize: Příběh vypráví o dvou sestřích, které jsou rozděleny rozvodem rodičů. Setkávají se na letním táboře, kde poprvé zjišťují, že jsou dvojčata. Rozhodnou se vyměnit si role, učí se navzájem svým zvykům a odjíždí každá ke svému druhému rodiči.

Pozadí vyprávění: Dětem, které trpí rozvodem rodičů, může tato kniha pomoci vypořádat se s touto tíživou situací. Kniha totiž samozřejmě končí dobře – opětovnou svatbou rodičů. Ve fungující rodině může významně posloužit při posílení sourozeneckých vztahů. Děti vidí, že obě dvě sestry, ač si jedna druhou navzájem nepamatují, spolu výborně vycházejí, rozumí si a mají se rády.

Adélka byla nemocná⁵

Zařazení: pohádkoterapie, imago terapie

O knize: Malá Adélka se dostane do nemocnice. V neznámém prostředí prožívá nejrůznější situace a skamarádí se s dalšími malými pacienty. Celý pobyt zvládá statečně, přestože jedině, po čem touží, je vrátit se rychle domů k mamince.

Pozadí vyprávění: Příběh slouží malým dětem, které se z jakéhokoli důvodu ocitnou v nemocnici, vypořádat se s nastalou situací, lépe se adaptovat na nemocniční prostředí a zvládnout svoji nemoc.

Rybí šupiny⁶

Zařazení: poetoterapie, hagioterapie

O knize: Sbíрка obsahuje devětatřicet básní v próze. Jsou ovlivněny expresionismem a v básních se projevují motivy smutku a zmaru. V textech se projevuje i autorova křesťanská spiritualita po vzoru Františka z Assisi mnohdy s až barokním rázem.

---

⁴ KÄSTNER, Erich. *Luisa a Lotka*. 9. vyd. Překlad Hana Žantovská. Ilustrace Eva Mastníková. Praha: Albatros, 2010, 110 s. Pokladnice Albatrosu. ISBN 978-80-00-02499-8.

⁵ LUKEŠOVÁ, Milena. *Adélka byla nemocná*. Ilustrace Denisa Wagnerová. Praha : Albatros, 1989. Mezinárodní série.

⁶

Pozadí vyprávění: Jednotlivé básně často odkazují na starozákonní motivy, které pomáhají pochopit utrpení či smrt jako součást obtížné cesty k radosti a Bohu. [24]

14 Prostředí veřejných knihoven

Dle názoru mnoha odborníků by biblioterapie měla být záležitostí především knihovníků. V ideálním případě je biblioterapeutické oddělení vytvářeno na základě konzultace s psychology. Není tedy divu, že poslední dobou stále více knihoven na problematiku biblioterapie naráží a snaží se ji zařadit do svých služeb. Stejně jako u projektů, i zde platí, že zahraniční praxe je ve svém vývoji mnohem dál oproti situaci v České republice. Velký rozkvět zažila po 2. světové válce, a to zejména v 60. letech. Následný pozvolný rozkvět přetrval až do 90. let minulého století. Dnes rozvoj biblioterapeutických služeb spíše stagnuje. Čas od času se můžeme dočíst o akci nebo semináři na téma biblioterapie, ale o soustavném rozvoji biblioterapeutických oddělení neslyšíme.

Veřejné knihovny přitom svým statusem přímo vybízí k poskytování biblioterapeutických služeb. Jejich uživatelé jsou tvořeni širokou veřejností, od nejmladších po seniory, každý specifický se svými vlastními nároky, potřebami a očekáváními.

Pokud se podíváme do zahraničí, zjistíme, že tématem biblioterapie se zabývají spíše knihovníci a kliničtí pracovníci, přičemž většina projektů je pod záštitou některé z univerzitních knihoven. V českém prostředí je situace odlišná. Veřejnost o biblioterapii není příliš informována, na rozdíl od příslušných odborníků, kteří získávají potřebné informace zejména prostřednictvím seminářů a konferencí SKIP. Veškerá biblioterapeutická aktivita se odehrává převážně na poli veřejných knihoven. Světlou výjimkou je pak Masarykova univerzita, jejíž studenti Kabinetu informačních studií a knihovnictví (KISK) jsou autory BiblioHelpu. KISK v minulosti vyučoval biblioterapii jako volitelný předmět pro studenty.

14.1 Zahraničí

V zahraničí je biblioterapie napojena převážně na prostředí univerzitních knihoven. V Německu je provozována především na poli zdravotnictví, a to zejména v terapeutických centrech a podobně. Některé knihovny, stejně jako řada českých, nabízí svým čtenářům

biblioterapeutickou literaturu. Semináře, biblioterapeutické koutky a tematické projekty bychom však na půdách veřejných knihoven hledali jen stěží.

Nejrozvinutější je v tomto směru Velká Británie, která má v oblasti biblioterapie zřejmě nejlepší marketing. Služby tamějších knihoven jsou dostupné na internetu a lze je snadno vyhledat zadáním klíčových slov, jako je „bibliotherapy“ a „public library“. Zajímavým britským projektem jsou pak Knihy na lékařský předpis (viz The Royal Borough of Kensington and Chelsea libraries).

Co se týče USA, zde je problematika podchycena převážně asociací ALA (American Library Association). Praxe probíhá převážně v prostorách univerzit (ať už na půdě školy či knihovny), nebo v klinických centrech.

Následující text představuje veřejné knihovny v zahraničí, které se tématem biblioterapie zabývají přímo ve svých prostorách.

14.1.1 Kilkenny library

Kilkenny library je irská veřejná knihovna města Kilkenny. Již v roce 2009 měla knihovna ve fondu 30 biblioterapeutických knih. Společně tvořily kolekci, která byla nazvána „No side effects, read yourself well“. Knihovně vyšla později i stejnojmenná publikace sloužící široké veřejnosti. Měla představovat knižní tituly i s jejich biblioterapeutickými účinky. Cílem knihovny je vytvořit stabilní jádro biblioterapie pro své čtenáře.

V současné době se sbírka již rozrostla a byla umístěna v knihovnách v Loughboy a Graiguenamanagh. Knihy jsou zaměřené na společné psychologické problémy lidí, např. deprese, poruchy chování, poruchy příjmu potravy, hněv, šikanu, úmrtí, otázky sebeúcty, mládež, sourozeneckou rivalitu apod. Knihovna dává k dispozici svým čtenářům i dvě tematické brožury – jedna z nich je zaměřena na dospělé obecně a druhá na řešení rodinných problémů.

Knihovna má v úmyslu oslovit další organizace ve svém okolí, které se zabývají tématem biblioterapie, a jejich seznamy knižních titulů chtějí zahrnout do své kolekce. Vzájemná spolupráce si klade za cíl zajistit čtenářům lepší přístup k požadovaným titulům pomocí meziknihovní výpůjční služby. [25], [26]

14.1.2 The Royal Borough of Kensington and Chelsea libraries

Místní městská knihovna spolupracuje na biblioterapeutických projektech s dalšími organizacemi ve městě. Jejím cílem je lépe zpřístupnit svépomocné biblioterapeutické materiály široké veřejnosti a přivést své čtenáře do prostor knihovny na společná biblioterapeutická čtení. Knihovna má několik poboček v různých čtvrtích města.

V dílčích knihovnách funguje celá řada biblioterapeutických projektů. Jedním z nich je tzv. „Wellbeing Collection“. Jedná se o portál zpřístupňující celou řadu knižních titulů a jiných zdrojů, které mohou čtenářům pomoci vyrovnat se s každodenními problémy i psychickou zátěží. Mezi témata, kterými se tento portál zabývá, můžeme zařadit například sociální úzkost a ostych, problém hazardních her apod. Kolekce je zajímavá i tím, že neobsahuje pouze beletrii, ale i knihy napsané přímo za účelem vyrovnání se s určitou situací, obsahující různá cvičení a úkoly, jež musí čtenář plnit.

Dalším projektem je „Book Break“, který je zaměřen na návštěvníky knihovny, jež se chtějí na chvíli zastavit, přečíst si příběhy a básně společně nahlas a poté nad nimi diskutovat u čaje a sušenek. Setkání probíhají každý týden, účastnit se jich může kdokoli, kdo se neostýchá číst nahlas.

Stěžejní aktivitou knihovny je práce na seznamu svépomocné biblioterapeutické literatury. Knihovna je zapojena do celostátního projektu „Reading Well Books on Prescription“, neboli „Knihy na lékařský předpis“. Vychází z činnosti profesora Neila Frude, který od roku 2005 ve Walesu vyvíjí tento seznam. Projekt funguje tak, že lékař (psychoterapeut, ale i běžný obvodní lékař) předepíše svému pacientovi na zvláštní formulář knihu, s níž jde pak pacient do kterékoli knihovny zapojené do tohoto projektu. Knihovna mu na základě formuláře příslušný titul půjčí, i když se nejedná o uživatele dané knihovny. [27]

14.1.3 Waltham Public Library

Tato veřejná knihovna státu Massachusetts (USA) vznikla již v roce 1865. Má několik poboček, které v průběhu existence knihovny postupně vznikaly a zanikaly. Poslední lokační úpravy knihovny proběhly v roce 1994, od toho roku má knihovna víceméně stabilní podobu.

Podle vzoru anglické organizace The School of Life, která nabízí širokou škálu programů a seminářů pro širokou veřejnost a má v prostorách knihoven přímo specializované

biblioterapeutické pracovníky, se knihovna státu Massachusetts rozhodla aplikovat biblioterapii i na vlastní půdě. Odbornými pracovníky sice nejsou přímo terapeuti, ale knihovníci vyškolení na práci terapeutů. Svým čtenářům pomohou najít požadovanou knihu nebo zajistí místnost v knihovně, kde mohou relaxovat a nerušeně číst. Služby jsou zcela bezplatné a knihovníci je poskytují nejen svým registrovaným čtenářům, ale i široké veřejnosti. [28]

14.1.4 Biblioteka Miejska w Cieszynie (Městská knihovna v Těšíně)

Městská knihovna v polském Těšíně se stará o rozvoj čtenářské gramotnosti místní komunity. Skládá se z několika poboček, mezi které se řadí i ty, jež jsou zaměřeny na práci s dětmi. Jedná se o děti, které mají problémy se čtením, mají určitý handicap nebo třeba verbálně nekomunikují. Těmto dětem chce knihovna pomoci vytvořit si kladný vztah ke knihám a k četbě. Právě proto vznikl projekt „Czytanie zblizka“.

Nejprve se jednalo o setkávání dětí dvakrát až třikrát do měsíce. V současné době probíhají setkání i několikrát za týden. Setkávají se zde zdravé děti s handicapovanými a psychicky nemocnými. Pro tělesně postižené jsou organizovány v prostorách knihovny i kurzy arteterapie.

Stejně jako chrudimská knihovna, o které budu hovořit později, i Městská knihovna v Těšíně spolupracuje s místní nemocnicí. V roce 2012 dvakrát za sebou pořádala akci s názvem „Příběhy, které vyléčí“. Jednalo se o společné čtení pro děti na pediatrickém oddělení a dětské chirurgii. [26]

14.2 ČR

V České republice je biblioterapie nejčastěji provozována v léčebných a nápravných zařízeních. Následující knihovny jsou jedny z mála, které se biblioterapií zabývají.

Jak je zřejmé z rozhovoru s Marcelou Kořínkovou, knihovní praxe je spíše výjimečná a minimální. Přesto už projekt BiblioHelp studentů Kabinetu informačních studií a knihovnictví nebo semináře pořádané SKIPem naznačují, že biblioterapie pozvolna proniká i do knihovnického pole působnosti.

14.2.1 Knihovna Václava Čtvrťka v Jičíně

Knihovna Václava Čtvrťka je městskou knihovnou v Jičíně a zaměřuje se hlavně na dětského čtenáře. Knihovna vznikla již v 19. století a od počátku má status veřejné knihovny.

Knihovna se zabývá biblioterapií jako pomocí při výchově dětí. Jejich původní působení zahrnovalo rozesílání letáků do škol propagující existenci BiblioHelpu. Dnes už knihovna pořádá besedy a využívá biblioterapii přímo ve svých prostorách.

Na biblioterapii se zde zaměřuje převážně dětské oddělení knihovny pod vedením paní Věry Trybenekrové, které pojem biblioterapie nebyl neznámý, avšak více se jí začala zabývat právě po návštěvě webových stránek BiblioHelpu. Jelikož knihovna dobře spolupracuje s místní základní školou, rozhodla se s učiteli některých tříd uspořádat několik biblioterapeutických „Setkání s knihou pro děti“. Výběr knižních titulů byl inspirován právě BiblioHelpem. Jednalo se o knihy jako: *Jak jsem dostal ségru*, *Medvídek*, *Kdo si se mnou bude hrát?*, *Miltonovo tajemství* apod. V současné době probíhají v knihovně besedy, které si mohou objednávat učitelé jakékoliv školy pro své žáky.

Největší ohlas mezi veřejností měla biblioterapie pro děti v programu „Pět P“. Jedná se o českou variantu celosvětového programu „Big Brother Big Sisters“. „Pět P“ (Pomoc, Přátelství, Podpora, Péče a Prevence) je dobrovolnický program určený dětem a mládeži ve věku 6-15 let, kteří to mají z nejrůznějších důvodů v životě složitější než jejich vrstevníci. Program funguje na principu přátelského vztahu dítěte s dospělým dobrovolníkem, který dítěti pomáhá prostřednictvím společných aktivit a schůzek překonat sociální a komunikační obtíže.

Jednou z akcí, které v knihovně proběhly v nedávné minulosti, byla akce, uspořádaná 15. května 2012 na téma biblioterapie v prostorách dětského oddělení knihovny. Na odpoledne byli dětští čtenáři pozváni k předčítání z knihy *Medvídek* od autorky Ivony Březinové. Hlavním mottem akce bylo „*když je někdo jiný, než ostatní*“. Akce byla pořádána pro rodiče a prarodiče s dětmi od 5 do 12 let, tedy pro 1. až 5. třídu základní školy. Obdobné semináře probíhají v pravidelných intervalech. [29]

14.2.2 Městská knihovna Chrudim

Městská knihovna Chrudim je stejně jako Knihovna Václava Čtvrťka v Jičíně zaměřena na dětského čtenáře. Disponuje samostatným oddělením pro děti a mládež a v podkroví

knihovny se nachází klubovna pro práci s dětmi.

Chrudimská knihovna přímo spolupracuje s místní nemocnicí. Na začátku nejprve docházeli místní zaměstnanci do prostor nemocnice za nemocnými dětmi, kde pro ně předčítali z knih. Postupem času s sebou vodili do nemocnice i dětské čtenáře. Letos tato tradice slaví pět let své existence.

Knihovnice kladou důraz na to, že posezení není povinné. Dítě si může přijít popovídat s knihovnicí a v případě zájmu se i seznámit s některou z knih.

Stěžejní myšlenkou je pokus o přiblížení knihovny jakožto přátelského prostředí handicapovaným dětem. Setkání si kladou za cíl rozvíjet čtenářské dovednosti dětí, jejich čtenářské návyky a samotný zájem o četbu. Mají také pomoci dětem vypořádat se se svým handicapem, přijmout ho a posílit vlastní osobnost.

Na základě výše uvedeného se rozhodla chrudimská nemocnice pořídit si vlastní knihovnu s biblioterapeutickou literaturou. Nemocnice si do ní nechává doporučit vhodné a aktuální tituly.

Knihovnice se navíc angažují i v oblasti dramaterapie. Spolupracují s dramatickým kroužkem handicapovaných dětí a společně s nimi připravují různá divadelní představení.

Knihovna pořádá i několik dalších projektů:

- „Pomůžeme pohádkou aneb Děti dětem“ – využívá metodu dramaterapie, zapojuje i handicapované děti. Děti si vyrábí kostýmy, oblékají se podle „barevné“ nálady atd.
- „Děti čtou seniorům“ - knihovnice vodí děti do stacionáře. Jedná se o příjemná setkání pro všechny zúčastněné, a zároveň i motivaci pro děti. Knihovnice vybírá podle schopností a píše děti, které půjdou předčítat.
- „*Knihoplutí - Lodní deník Denního stacionáře Jitřenka Chrudim*“ – děti, které patří do Denního stacionáře Jitřenka Chrudim, si vedou své deníky, do nichž si zapisují, které „ostrovy“ již navštívily. Ostrovem jsou myšleny různé besedy o knihách a s knihami. Stacionář má za úkol poskytovat podporu dětem s mentálním a kombinovaným postižením a spolupracuje s několika dalšími institucemi při plnění svých cílů, jako například právě s místní knihovnou. [26], [30]

14.2.3 Místní knihovna Lednice

Místní knihovna Lednice se na biblioterapii zaměřuje již od roku 2009. V prostorách

knihovny funguje koutek biblioterapeutické literatury (viz Příloha 1).

Činnost knihovny vychází ze seznamu knih Biblioterapeutického kabinetu Krajské knihovny v Pardubicích. Tamější knihovna byla jedna z prvních, která se tématem biblioterapie začala zabývat na území České republiky. Snaha pomoci člověku vypořádat se se svou tíživou životní situací a postavit se pevně na vlastní nohy vzešel od Doc. Jaroslava Skály. V roce 2003 zřídil Biblioterapeutický kabinet a začal se věnovat soupisu biblioterapeutické literatury. V současné době již kabinet zanikl, na jeho odkaz navazuje jak Místní knihovna Lednice, tak například projekt BiblioHelp.

V lednické knihovně se zaměřují zvláště na dětské čtenáře. Knihy slouží především k uvolnění, zábavě, relaxaci, navození pozitivního myšlení apod. Na webových stránkách je zveřejněn krátký seznam knižních titulů s klíčovými slovy. U každého titulu je uvedeno, jakým problémem se kniha zabývá a v jaké situaci může čtenáři pomoci. Celý seznam je neustále rozšiřován. V současné době obsahuje i několik čtenáři doporučených titulů, které se v knihovně přímo nevyskytují. V prostorách knihovny může čtenář vyplnit formulář s několika otázkami, které se snaží analyzovat biblioterapeutickou literaturu. Čtenář napíše, jakou knihu četl, v jaké situaci mu pomohla a jaký na něj měla vliv. Takto se mohou do biblioterapie zapojit i samotní čtenáři všech věkových kategorií a biblioterapeutický koutek se pomalu rozrůstá i o tituly pro dospělé. Krátký formulář je přítomen i na blogu knihovny. Informacím z formulářů pak knihovna přizpůsobuje i akvizici. Tento nápad vznikl při plánování oslav Světového dne knihy. V souvislosti s tímto významným datem byl rozšířen i biblioterapeutický koutek.

Knihovna dále na svých nástěnkách a webových stránkách zveřejňuje anotace o biblioterapeutických knihách. Tyto plakáty jsou inspirovány portálem BiblioHelp (viz Příloha 2). [31]

14.2.4 Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem

Městská knihovna Slavoj plní funkci příspěvkové organizace města Dvůr Králové nad Labem. Je kulturně výchovnou organizací a zajišťuje služby pro všechny skupiny uživatelů.

Biblioterapií se zabývá už několik let, avšak zpočátku jejich činnost nebyla za biblioterapii považována. Později knihovnice propojily své znalosti v této oblasti s vlastní praxí.

Biblioterapie zde funguje opět hlavně v dětském oddělení. V současné době se jí zabývá vedoucí oddělení paní Denisa Bezrová. V prostorách knihovny se pořádají večerní a odpolední besedy jak pro děti, tak pro širší veřejnost. Pokud přijde s vlastním nápadem a tématem přímo učitel z místní základní školy, pomůže mu knihovna s uspořádáním besedy pro děti z jeho tříd.

Dětské besedy probíhají v odpoledních hodinách. Témata jsou pestrá, například setkání se spisovateli, nebo sezónní témata jako jsou Dušičky apod. Důraz je kladen především na získání znalostí zábavnou formou, jako jsou například křížovky, kvízy a další.

Jednou z besed je také „Pohádkoterapie“. Stejně jako ostatní besedy je zaměřena buď na širší veřejnost, nebo na konkrétní jednotlivé třídy základních škol. Knihovnice vyberou téma a na základě toho i vhodnou literaturu k předčítání. Jsou-li například tématem „Podzimní pohádky“, děti si nejprve zábavnou formou poví něco o podzimu, poté si vyslechnou pohádku a při předčítání malují obrázky buď na předem určené téma, nebo na základě čteného textu. Většinou je pohádka zpestřena zábavnou aktivitou, jako jsou loutky apod., aby knihovnice lépe upoutaly pozornost dětí. Téma „Podzimní pohádky“ proběhlo v prostorách knihovny 18. 11. 2013.

Besedy jsou prezentovány pod heslem: *„Pohádky mají blahodárný účinek na náš organismus. Udělejte si chvilku a přijďte si poslechnout několik pohádek“*.

Pohádkoterapie probíhá v prostorách knihovny několikrát do roka, pokaždé na jiné téma (Bratři Grimmové, Podzimní pohádky apod.). Pohádkoterapie se zde těší mezi dětmi i jejich rodiči velké oblibě. [32]

14.2.5 Knihovna Kroměřížska

Knihovna Kroměřížska je veřejnou knihovnou města Kroměříž. Ve svých prostorách má tři oddělení: pro dospělé, pro děti a hudební oddělení.

Biblioterapeutické služby jsou zde zatím v počáteční fázi. Vedoucí dětského oddělení, paní Marcela Kořínková, se biblioterapií zabývá ve svém volném čase. Udržuje pravidelné styky s místní nemocnicí, ale chtěla by biblioterapii zavést i do prostor místní knihovny. Jelikož má zkušenosti hlavně s dětským čtenářem, předpokládá se, že první biblioterapeutické besedy a semináře proběhnou právě v dětském oddělení.

V současné době knihovna pracuje na databázi knih s biblioterapeutickou literaturou,

kteřou hodlá zveřejnit na jaře roku 2014 na svých webových stránkách. Současně plánuje i pořádání druhého ročníku semináře „Biblioterapie a kognitivní práce s textem“.

Knihovna má velký potenciál v tomto oboru více vyniknout vzhledem ke spolupráci s psychiatrickým oddělením, kde knihovnice Marcela Kořínková pořádá pro děti biblioterapeutická sezení. [33]

14.2.6 Knihovna města Hradec Králové

Knihovna města Hradec Králové je moderní veřejná knihovna s bohatým knihovním fondem. Stejně jako jiné knihovny se biblioterapií zabývá především v rámci dětského oddělení.

V knihovně pracuje dětská metodička Bc. Markéta Poživilová, která se stará o pořádání kurzů pohádkoterapie. Spolu se svými kolegy pořádá besedy s dětmi a pomáhá jim s jejich problémy předčítáním nebo čtením pohádkových příběhů. Paní Poživilová spolupracuje i s rodiči. Spolu s nimi se snaží analyzovat problém dítěte a na základě toho doporučit vhodnou knihu. Kromě toho rodičům dokáže poradit, jak správně s publikací pracovat a jaké doprovodné hry a úkoly s dětmi následně provádět. [34]

14.2.7 Městská knihovna Jilemnice

Městská knihovna Jilemnice je klasická veřejná knihovna s fondem čítajícím přibližně 30 tisíc jednotek. Ve svých prostorách má malou čítárnu, kde probíhají nejrůznější akce a besedy.

Knihovna se biblioterapií jako takovou nezabývá, ale snaží se alespoň propagovat pohádkoterapii široké veřejnosti, a to převážně rodičům. V květnu 2013 při oslavách Mezinárodního dne rodiny pořádala den plný her, pohádek a tvoření, v rámci něhož ve svých prostorách pořádala výstavu knih s názvem „Pohádkoterapie“. Snažila se rodičům předložit základní biblioterapeutické tituly, které by mohly být přínosné při řešení dětských problémů. [35]

14.2.8 Městská knihovna Telč

Městská knihovna v Telči je menší veřejnou knihovnou (cca 28 tisíc svazků), která se zaměřuje jak na dospělé, tak dětské čtenáře.

Minulý rok se knihovna zapojila do 16. ročníku Týdne knihoven, jenž se konal na počátku října 2012, a to právě formou propagace biblioterapie. Motto Týdne knihoven znělo „*Čti, žij zdravě!*“ a stejný název nesla i místní výstava a propagace biblioterapeutické literatury. V prostorách čítárny a dětského oddělení byla návštěvníkům k dispozici výstava knih vhodných pro biblioterapeutickou praxi. Tituly se členily do nejrůznějších terapeutických oborů příbuzných biblioterapii, jako je například pohádkoterapie, psychoterapie, zdravý životní styl, sociální a fyzické problémy atd. [36]

15 Strukturovaný rozhovor

Při psaní své diplomové práce jsem se snažila najít někoho, kdo se biblioterapií zabývá přímo v prostorách veřejných knihoven. Postupem času po opakované rešerši na internetu jsem zjistila, že v České republice je pojem biblioterapie známý spíše ve sféře zdravotnictví. Kromě výše uvedených knihoven, projektu BiblioHelp (tedy iniciativě Masarykovy univerzity v Brně) a SKIPu je aktivita knihovníků v oblasti biblioterapie téměř nulová. Při vyhledávání pramenů pro svou diplomovou práci jsem narazila na webových stránkách organizace SKIP na biblioterapeutickou přednášku organizovanou paní Marcelu Kořínkovou, knihovnicí v dětském oddělení veřejné kroměřížské knihovny.

Paní Kořínková se biblioterapií zabývá intenzivně, ovšem na půdě kroměřížské knihovny teprve v poslední době. V prostorách knihovny v Kroměříži a v Žilině pořádala několik seminářů, které se setkaly s velkým ohlasem. Biblioterapií se zabývá jako dobrovolník ve svém volném čase. Pravidelně dochází do kroměřížské psychiatrické léčebny na gerontologické a dětské oddělení a praktikuje skupinová i individuální sezení s pacienty.

V rozhovoru s paní Kořínkovou mě zajímalo, jaká je její praxe v oblasti biblioterapie, jaké jsou její výsledky a zda je biblioterapie obor, který se dá aktivně provozovat i na půdě veřejných knihoven.

1. Jak jste se dostala k biblioterapii, kde jste se o tomto oboru poprvé doslechla? Co pro Vás termín biblioterapie znamená (jak byste ho definovala)?

Moje cesta k praktické biblioterapii byla docela spletitá a dlouhá. Trvala téměř tři roky. Všechno začalo tím, že jsem vedla v Knihovně Kroměřížska Literární dílnu Bibliomol pro „náctiletá“ děvčata. Kromě praktické části měla dílna samozřejmě i část teoretickou, na kterou jsem se musela hodně připravovat, pokud jsem chtěla děvčatům předat hodnotné informace o literatuře a o všem, co s ní souvisí. Jako knihovnice jsem měla samozřejmě snadný přístup k veškeré odborné literatuře. Jedna kniha mě svým způsobem poznamenala, protože v ní jsem narazila na termín *biblioterapie*. Byla to kniha Lidmily Vášové Úvod do bibliopedagogiky. Autorka v knížce velice srozumitelně popisuje, co to biblioterapie vlastně je a jak se s ní dá pracovat. Uvědomila jsem si, že jsem narazila na něco, co by mi mohlo být velice blízké a co by mě také hodně bavilo. Od té chvíle jsem se snažila hledat další a další informace, kde se dalo. Bohužel jsem zjistila, že toho zase až tolik není, ale nevzdávala jsem to. Čím více informací se mně podařilo sehnat, tím více jsem toužila po tom, začít biblioterapii praktikovat. Jenomže jak a kde začít, jsem netušila. Tak jsem alespoň četla spoustu knížek a začala si vytvářet svoji soukromou databázi. Oslovila jsem pár lidí (i v Národní knihovně v Praze) a nastínila jim, co bych ráda dělala. Vždycky jsem se dozvěděla, že by to bylo výborné, ale že to zatím nikdo nedělá a že se mám pokusit nějak někde „prolomit ledy“. Tak jsem se rozhodla, že zkusím zavolat do naší kroměřížské psychiatrické nemocnice. Jako knihovnice „děckařka“ jsem automaticky vytočila číslo dětského oddělení. A ono to vyšlo. Psycholožka mě pozvala na poradou psychologů, kterou vedl samotný pan prof. Stanislav Kratochvíl. Přiznám se, že se mi před nimi roztřásla kolena. Předpokládala jsem, že jim nastíním své plány, oni mně řeknou, že se mi ozvou a půjdu. Nestalo se tak. Naopak mi začali klást nejrůznější otázky a já snad dvacet minut jenom odpovídala a argumentovala. Říkala jsem si, že když už jsem se dostala tak daleko, nesmím to vzdát. Povedlo se. Na konci porady o mé služby měli zájem psychologové hned ze čtyř oddělení. Přiznám se, že jsem počítala právě s dětským. Už proto, že jsem měla v zásobě načtených nejvíce právě dětských knih. Paradoxně jsem skončila na gerontologii. Trochu jsem se zalekla, ale brala jsem to jako výzvu a šla do toho. Ujal se mě psycholog, který má na starosti koordinaci dobrovolníků a poslal mě do o. s. Spektrum Kroměříž. Tam jsem po zodpovězení více než sedmdesáti otázek psychotestu podepsala dobrovolnickou smlouvu a mohla jsem začít praktikovat to, co jsem měla za ty dva a půl roku teoreticky nastudované ze všech stran.

Pokud bych měla biblioterapii nějak definovat, musím zdůraznit, že se jedná o *podpůrnou* léčbu. Úkolem biblioterapeuta je najít vnitřní problém, který v sobě klient nese a cílem jeho práce je za pomoci *vhodně* zvolených textů (nejlépe přímo na tělo pacienta nebo klienta) pomoci mu podívat se na jeho problém z různých úhlů pohledu a pomoci mu najít vhodné řešení či cestu. Stěžejní je najít opravdu ten správný text. Musí totiž odpovídat životní situaci klienta, postava v knize či v příběhu musí řešit stejné situace v životě, zejména u dětí je důležité, aby hrdina knihy věkově odpovídal pacientovi. Nejen u těchto, ale i u ostatních „obecných“ textů je samozřejmostí, že musí končit pozitivně, že musí dávat pacientovi naději, šanci, motivaci. Prostřednictvím textu si pacient také musí uvědomit sám sebe a za pomoci biblioterapeuta by měl dojít k sebereflexi a uvědomit si, že „v tom“ není sám, ale že stejný osud potkal i mnohé další.

2. Můžete prosím popsat, jaké kurzy a kde jste absolvovala?

Samozřejmě jsem neusnula na vavřínech a nepřestala jsem se snažit dál se v tomto oboru vzdělávat. Proto jsem absolvovala v Praze hned několik kurzů. První byl kurz Biblioterapie u PhDr. Mariny Stejskalové, CSc. Na dalších dvou jsem získala certifikáty. Jeden za absolvování kurzu Práce s lidmi s hraniční poruchou osobnosti a druhý za kurz Způsoby zvládání obtížných situací při spolupráci s klientem. Jednalo se o dvou a třídní kurz akreditovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí. Přestože je účast na těchto vzdělávacích akcích pro mě hodně časově i finančně náročná, určitě se i v budoucnu hodlám v tomto směru dál vzdělávat.

3. Předpokládám, že se biblioterapii věnujete aktivně. V čem spočívá Vaše práce?

Aktivně se biblioterapii věnuji již řadu měsíců. Nejdříve jsem začala se skupinovými sezeními na oddělení gerontologie, po čase mi psychologka svěřila i individuální pacienty. Velmi mě to potěšilo, protože mě to v mé biblioterapeutické praxi posunulo zase kousek dál. V těchto dnech docházím na dětské oddělení, kde mívám zatím skupinová sezení. Na konci se ale snažím vždycky s každým dítětem ještě pracovat individuálně.

Svá sezení s pacienty dělám stále v úzké spolupráci s psychologem z toho kterého oddělení. Nikdy bych o sobě netvrdila, že jsem profesionální terapeut. Veškerou svoji

biblioterapeutickou činnost konzultuji s psychology po každém sezení. Informuji je, jaký byl program a jak pacienti reagovali. Zejména na gerontologii byly výsledky sezení často podnětem pro psycholožku, aby se nad některým problémem s pacientem pozastavila a promluvila si s ním o něm. Původně jsem psycholožku informovala i předem, co mám v plánu s pacienty dělat a posílala jsem jí i texty ke schválení. Časem se ukázalo, že toto už není třeba a že stačí sdělit výsledky po biblioterapii.

Myslím, že po svých zkušenostech můžu říct, že teorie, kterou jsem si nastudovala, v praxi skutečně funguje a že biblioterapie opravdu má smysl.

4. Pořádáte pro odborníky (knihovníky, terapeutů) přednášky na toto téma, semináře apod.?

Na jaře 2013 jsem v Knihovně Kroměřížska uspořádala celostátní seminář, na kterém jsem neměla příspěvek jen já, ale také psychologové PaedDr. Hana Pašteková z Psychiatrické nemocnice Kroměříž, Mgr. Jiří Chvála z Psychoterapeutického centra Gaudia Praha a Mgr. Petra Fabinová z Hospice sv. Josefa v Rajhradě. Poslední dva jmenovaní se ve svých profesích také aktivně biblioterapií zabývají. Mile mě překvapilo, jak velký zájem jsem seminářem vzbudila nejen mezi knihovnicemi. Zúčastnili se jej také zaměstnanci azylového domu, domu pro seniory, studentka psychologie, učitelka atd. Účastníci se sjeli opravdu z celé republiky, což je pro mě jasným signálem, že je u nás v knihovnickém světě biblioterapie dosud „polem neoraným“ a já se snažím dělat všechno proto, abych do něj vyryla co nejvíc a co nejkvalitnějších brázd.

Kromě tohoto semináře jsem měla přednášku v Krajské knihovně v Žilině a v Knihovně Jana Drdy v Příbrami. Do Příbrami přijeli i terapeuti a moc mě potěšilo, když jsem od nich dostala mail s prosbou o pomoc, protože je téma biblioterapie natolik zaujalo, že ji chtějí začít v jejich léčebně také praktikovat.

Kromě pořádání seminářů mně vyšel také článek v knihovnickém Bulletinu SKIP a v knihovnickém Zpravodaji Vysočina. Pojem *biblioterapie* jsem měla možnost přiblížit také v hodinovém živém rozhovoru posluchačům Českého rozhlasu Brno.

Uvažuji o tom, že i v příštím roce uspořádám v naší knihovně další ročník semináře, protože už mi chodí maily s dotazy, kdy se bude konat, z čehož mám samozřejmě velkou radost. A nebráním se ani přednáškám, pokud mě někdo osloví. Mým cílem je totiž biblioterapii nejen praktikovat, ale také jí dělat jakousi osvětu.

5. A co Vaše praxe pro širokou veřejnost? Chodí za Vámi lidé, abyste jim „předepsala“ knížku? Pořádáte pro ně přednášky či posezení? Pokud ano, jak probíhají?

Pro širokou veřejnost biblioterapii neprojektuji a obávám se, že ani nikdy nebudu. Musela bych být vystudovaný psycholog a musela bych absolvovat i psychologické výcviky. Proto praxi provádím v úzké spolupráci s psychology. Ale „předepsat“ knížku samozřejmě můžu, pokud mě o to někdo požádá. Jenomže pokud bych dál s tím člověkem a s textem nepracovala, nejednalo by se o biblioterapii v pravém slova smyslu.

O přednášce pro veřejnost v knihovně také uvažujeme. Patrně by byla zaměřená na seniory. Zatím je to ale pouze ve fázi plánů, konkrétnější přípravu mi bohužel nedovoluje nedostatek času.

6. S čím nejčastěji „pacienti“ přicházejí? Jaké životní situace řeší (zdraví, rodina, životní krize,...)? Máte zpětnou vazbu, zda jim „naordinovaná“ literatura pomohla?

Pacienty dostávám „přidělené“ psychology. Na gerontologickém oddělení se řeší hlavně deprese a úzkosti. Při individuální terapii jsem měla pacienta, který trpěl závislostí na alkoholu a také úzkostí. V současné době pracuji s klientkou, která se vyrovnává nejen s náhlým úmrtím manžela, ale navíc protože ví, že je adoptovaná, se snaží spojit se svojí biologickou matkou, na kterou si našla kontakt. Ta to však zatím odmítá.

Jak už jsem se zmínila, jednou týdně docházím na dětské oddělení Psychiatrické nemocnice v Kroměříži. Tam by se dalo říct, co dítě, to jiný problém. Léčí se tam děti např. s poruchou pozornosti spojenou s hyperaktivitou (ADHD), ale také děti, které si ubližují sebepoškozováním, dostaly se tam také děti kvůli záškoláctví atd. Ve skupině, kterou mám, je přímo paleta problémů. Připravit se na sezení je opravdu časově hodně náročné, protože musím najít a načíst vhodný text a připravit k němu aktivitu ať už dramaterapii nebo arteterapii. Jejich pomocí si děti v sobě vyslechnutý text ještě lépe zpracovávají a lépe jej tak chápou, což je ta nejlepší cesta k sebereflexi.

Sezení s klienty dělám ve svém volném čase a zadarmo, stejně tak jako veškerou přípravu. Zpětná vazba je mojí jedinou odměnou. Bez ní by to, co dělám, nemělo smysl. A právě výsledky mé práce s pacienty jsou pro mě hnacím motorem. Můžu zodpovědně říct, že kniha je skutečně podpůrný lék, ale musí se s jejím textem správně zacházet.

7. Zmínila jste se, že pravidelně docházíte do kroměřížské psychiatrické nemocnice na posezení s pacienty. Jaké jsou výsledky sezení?

Na tuto otázku jsem víceméně odpověděla už u předešlého dotazu. Výsledky sezení jsou skutečně přínosné nejen v tom smyslu, že příběhy pacientům ukázaly různé směry, kterými se mohou vydat, různé úhly pohledu na situaci, do které se dostali, po vhodně zvoleném textu si uvědomují, že i v jejich situaci lze nalézt pozitiva, která si dosud neuvědomovali a nevnímali je, ale díky mým návštěvám třeba sáhli po knize pacienti, kteří tvrdili, že v životě četli pouze časopisy nebo knížku neměli v ruce už pětadvacet let. I probuzený zájem o četbu je např. u depresivních pacientů velký pokrok v jejich léčbě. Pomocí biblioterapie se mi podařilo pomoci rozmluvit gerontologickou pacientku, která se verbálně téměř neprojevovala. Mám zkušenost i s pacientem, u kterého šlo o expresivní (aktivní) biblioterapii. Jednalo se o muže středního věku, který se původně léčil ze závislosti na alkoholu a později z mánie. Právě tuto mánií ze sebe vypsal v příběhu, který mi namluvil na diktafon, a já text pak doma přepisovala. Příběh nedokončil, protože se pod vlivem léků dostal do stavu útlumu a pak už neměl motivaci dál v psaní pokračovat.

Úžasný je i fakt, že se na mé návštěvy pacienti vždycky těší a při odchodu se ujišťují, že příště zase přijdu. Pán, se kterým jsem měla individuální sezení, věděl, že dřív jak v půl čtvrté nepřijdu. Přesto na mě podle slov sestřiček čekal vždy ve společenské místnosti ve stoje už od tří hodin. A už vůbec nemluvím o reakcích dětí, které svádí boj o to, abych si je „vybrala“ na sezení. A velmi důležité je pro mě i hodnocení psychologů, se kterými spolupracuji. Biblioterapii si velmi pochvalují a má sezení zařazují do pravidelného rozvrhu na oddělení.

8. Pro koho je podle Vás biblioterapie určená? Myslíte, že ji může využívat každý, nebo je vhodnější pro určité situace/osoby?

Dle mého názoru je biblioterapie určená ze všeho nejvíce lidem buď nemocným (tělesně, duševně), starým lidem na sklonku života (strach z blížícího se konce), dospělým i dětem, kteří se dostali do těžké životní situace (smrt v rodině, rozvod, ztráta zaměstnání, šikana,...). Určitě se ale dá biblioterapie praktikovat i preventivně např. ve školách, v dětských domovech, v zařízeních typu Klokánek, azylový dům atd. Nesmí se ale zaměřovat za pouhé předčítání, které je jednou z forem podporujících čtenářskou gramotnost, což je zase jiná kapitola.

9. Setkala jste se někdy s biblioterapií ve veřejné knihovně? Jestli ano, kde a jak? Sama jste ve veřejné knihovně někdy přednášela?

Dočetla jsem se, že např. v USA je biblioterapie v knihovnách nabízena jako další služba čtenářům a je tam postavena na úroveň informačních oddělení. Zatím jsem neslyšela, že by něco takového fungovalo i u nás. Jak jsem se zmínila už v úvodu, biblioterapií v praxi se v naší republice zabývají spíše psychologové. Já osobně dělám všechno, co je v mých silách a možnostech, abych biblioterapii v českém knihovnictví propagovala natolik, že by alespoň v některých knihovnách vznikly např. vyčleněné fondy s tematicky kvalitně zpracovanou nabídkou titulů nebo aby vznikly alespoň databáze knih. Vlastovkou je biblioterapeutický kabinet, který vznikl v roce 2003 při Krajské knihovně v Pardubicích. Pokud něco podobného existuje i v jiných knihovnách vážně netuším. Byla by velká škoda, kdyby tomu tak bylo a přitom se o těchto aktivitách nevědělo. Já se budu snažit, aby i kroměřížská knihovna mohla jednou nabízet biblioterapii jako jednu ze svých služeb.

10. Myslíte si, že biblioterapie patří do prostředí veřejných knihoven, nebo by měla zůstat ve zdravotnickém prostředí? Myslíte, že by biblioterapie ve veřejných knihovnách měla potenciál?

Ano a ještě jednou ano. Vždyť kdo jiný než knihovníci má takový přehled o knihách? Tím samozřejmě nechci urazit psychology a psychiatry, ale z vlastní zkušenosti vím, že ti se velmi dobře orientují na poli odborné literatury, ale s beletrií je to horší, což je pochopitelné. Obracejí se na mě s žádostmi o texty, se kterými by mohli s pacienty pracovat např. i při hypnóze. Myslím si, že úloha erudovaného knihovníka je v tomto případě nenahraditelná. A o potenciálu biblioterapie v knihovnách jsem mluvila už v předcházející otázce. Já si např. dovedu představit, že bych vedla skupinová sezení i v knihovně. Neřešila bych tam pochopitelně závažné problémy jako s pacienty z psychiatrické nemocnice, ale pracovat na bázi preventivní biblioterapie třeba se skupinkou starších lidí prostřednictvím textů o smyslu života, s dětmi o kolektivu, přátelství apod., to by vážně nebyl problém. Problém spíš zatím vidím ve vzdělávání knihovníků v tomto oboru. Člověk, který biblioterapii praktikuje, by měl mít totiž podle mě i nějaké psychologické vzdělání. Je to nezbytné, pokud přichází do kontaktu s psychicky nemocnými pacienty. Zmínila jsem se již o tom, že jsem absolvovala psychologické kurzy, ale všechny jsem si je platila sama (jedná se o tisícové položky)

a absolvovala je v době řádné dovolené. Dělal jsem to ale ráda, protože já biblioterapii vnímám jako svůj velký koníček a taky tak trochu jako poslání. Zkrátka jsem se v ní našla. Nikdo ale nemůže samozřejmě chtít, aby k tomu tak přistupovali všichni. A obávám se, že v knihovnách opravdu nejsou v dnešní době možnosti na to, vysílat zaměstnance na kurzy takového typu. Jsem ale optimista a věřím, že i tak se zatím stojaté biblioterapeutické vody v našem knihovnictví rozhybou. A pokud tomu budu svým dílem nápomocná i já, budu to považovat za svůj velký životní úspěch.

16 Návrh implementace biblioterapeutického oddělení do veřejné knihovny

Zavádění biblioterapeutického oddělení do jakékoliv knihovny, včetně knihoven veřejných, je vždy problematickou záležitostí. Knihovna by měla v takovém případě vždy vymezit předem: čas na zpracování, zaměstnance a úkoly, případně i určit si předem prostor vhodný pro regály a police s příslušnou literaturou. Často se v knihovnách setkáváme s názorem, že zavádění biblioterapeutických oddělení je příliš komplikované, což samo o sobě minimalizuje snahy o jeho realizaci.

Následující text představuje návrh zavedení biblioterapeutického oddělení do veřejné knihovny. Celý proces zavádění by měl být navržen tak, aby nadměrně nezatížil knihovnu po stránce časové, personální a nenarušil dosavadní stavění fondu. Tuto variantu jsem nazvala nenásilnou formou. Za násilnou formou pak považujeme situaci, kdy je třeba biblioterapeutickou literaturu vymezit z původního fondu knihovny a zařadit do samostatného knihovního regálu. Tento způsob nevolím z následujících důvodů.

Prvním je fakt, že spousta uživatelů netuší, co přesně je označováno jako biblioterapeutická literatura. Pokud si vyhledají nějaký titul, který byl zrovna zařazen do biblioterapeutického oddělení, mohlo by pro ně být stavení fondu zbytečně matoucí. V oblasti veřejných knihoven se bude jednat zejména o tituly beletrie, které jsou využívány poměrně běžně, nikoli jen díky doporučení, že se jedná o biblioterapeutický titul (například Vejce a já od Betty MacDonaldové).

Další důvod souvisí s prostorovým omezením. Pouze nevelká část knihoven bude mít možnost vymezit biblioterapeutický koutek, byť by se mělo jednat o pouhý jeden knihovní regál. Pro knihovnu to ve většině případů znamená omezení provozu, neboť manipulovat s

fondem za provozu není dost dobře možné. Mnohdy je třeba knižní jednotky také přesignovat. Pokud tedy fyzický přesun knih bude trvat několik hodin, následné přesignování titulů znamená měsíční práci pro několik katalogizátorů.

Níže uvedený návrh by se mohl stát řešením pro knihovny, které se chtějí zapojit do zpřístupňování biblioterapie svým uživatelům, avšak nemají prostředky a možnosti omezit na delší dobu svůj provoz a uvolnit na tento projekt větší počet svých zaměstnanců.

16.1 Definování základních skutečností

Dříve než začneme s jakoukoliv implementací nové služby do knihovny, je třeba si ujasnit některé podstatné záležitosti. Prvním a nejdůležitějším krokem je stanovení cílů, tj.: Jak chci, aby služba vypadala? Pro koho je? Jaká je vlastně má knihovna a kdo jsou její uživatelé?

Vybrala jsem si k tomuto účelu veřejné knihovny, které volím hned z několika důvodů. Prvním je fakt, že biblioterapie je službou pro co možná nejširší spektrum uživatelů, čemuž odpovídá právě struktura uživatelů ve veřejných knihovnách. Dalším je složení fondu. Biblioterapeutická literatura je většinou beletristické povahy, a beletrie kupříkladu v univerzitních knihovnách není příliš zastoupena.

Typického uživatele veřejné knihovny nelze konkrétněji specifikovat. Může jím být jak mladý člověk, který dochází do knihovny pouze ze studijních důvodů, ale i senior, navštěvující knihovnu s cílem zapůjčení zábavné literatury.

Knihovny veřejného sektoru můžeme rozdělit do dvou částí:

- Obecní knihovny, městské, krajské a národní
- Specializované knihovny

Základní rozdíl mezi těmito dvěma typy knihoven je zejména ve složení fondu. Zatímco první skupina má fond univerzální, případně se specializovanou sbírkou vázanou například na místo působení knihovny, specializované knihovny se zaměřují na konkrétní obory lidského vědění. Do této kategorie řadíme knihovny technické, lékařské, muzejní, ale také třeba knihovny Akademie věd. Specializované knihovny jsou pak specifické i složením svých uživatelů. Jedná se většinou o odbornou (případně i laickou) veřejnost, přičemž jejich status veřejných knihoven jim ukládá povinnost poskytovat knihovnické a informační služby pro všechny zájemce o konkrétní obor.

Biblioterapie je aplikovatelná spíše na první skupinu knihoven, tedy konkrétněji na městské, krajské a obecní, neboť tomu napomáhá právě univerzálnost jejich fondů. [37]

Při implementaci biblioterapeutického oddělení do knihovny je třeba si naplánovat základní úkoly, které jsem již nastínila výše. Nejdůležitějším je vymezení počtu zaměstnanců, které mohu uvolnit pro tuto činnost. Dále je třeba odhadnout potřebný čas a zvážit vhodnou strategii. Zvolila jsem pro tyto účely imaginární malou knihovnu (do 50 tisíc svazků), s počtem stálých zaměstnanců max. 5 osob. Fond se skládá převážně z beletrie a z 90% se nachází ve volném výběru, přičemž drtivá většina výpůjček jsou výpůjčky absenční. Řazení fondu je tematické. Knihovna má dvě místnosti, jedna slouží jako studovna či čítárna s místy až pro 6 uživatelů.

Menší knihovnu volím z důvodu snadnější orientace. Velikost fondu a menší počet zaměstnanců mě nutí zvolit metodu, kdy se fyzicky nebudou přemisťovat knižní jednotky, ale vzniknou odpovídající propagační materiály a stanoví se metoda označení knih, které spadají do biblioterapeutické literatury. Na tuto práci postačí vymezit jednoho zaměstnance.

16.2 Postup

Zvolila jsem postup založený na projektu BiblioHelp. Zvláště pro menší knihovny mi přijde jednodušší vycházet z již fungujícího projektu, než se pokoušet vymýšlet vlastní seznamy literatur.

V první řadě je třeba si stanovit, podle jakých kritérií a které tituly budeme řadit do biblioterapeutické sekce. Za nejjednodušší považuji metodu, kdy pracovník porovná tituly na stránkách BiblioHelpu s knihami ve vlastním fondu. Tato činnost je zřejmě časově nejnáročnější.

Pro přibližný odhad doby, kterou zabere tato činnost, jsem si vyzkoušela práci na 10 titulech. Na internetových stránkách BiblioHelpu jsem si otevřela odkaz „Kategorie knih“. Spočítala jsem, kolik titulů BiblioHelp obsahuje, přičemž jsem vyřadila audioknihy, které moje fiktivní veřejná knihovna ve svém fondu nemá, anebo pouze výjimečně, a kategorii nazvanou Terapeutická praxe, jež obsahuje odborné knihy týkající se konkrétní problematiky spojené s biblioterapií, avšak terapeutické účinky z četby jako takové vyvozovat nemůžeme. Zjistila jsem, že je třeba porovnat 717 knih (včetně pohádkoterapie, kterou není třeba zahrnout do plánování, jestliže knihovnu nenavštěvují děti). Čistě pro své účely jsem zvolila kategorii

Psychické problémy – Specifické poruchy chování, učení a pozornosti, která obsahuje 10 titulů. Tituly jsem vyhledávala v systému Aleph v bázi katalogizace. Fiktivně jsem také přiřazovala pole 650 (vedlejší věcné záhlaví) s termínem „biblioterapie“, čímž bych v praxi jednotlivé tituly rovnou odlišila v katalogu pro čtenáře. Je třeba zdůraznit, že žádný ze záznamů jsem neuložila a jelikož jsem zaměstnankyní univerzitní knihovny, nemohla jsem pokus provádět v katalogu veřejné knihovny.

Proces zpracování 10 knih výše uvedenou metodou mi trval 23 minut. Narazila jsem na problém s několika vydáními jedné knihy, což můj postup značně zpomalilo. Počet knih se díky této skutečnosti vyšplhal ze 717 na 800. Jeden knižní titul musel být modifikován ve více katalogizačních záznamech v závislosti na počtu jeho vydání.

Pomocí prostého výpočtu se dobereme k cíli, jestliže celkový počet knih (800) vydělíme 10 testovanými a výslednou hodnotu následně vynásobíme počtem minut, potřebných pro jejich zpracování (tedy 23). Získáme tak výsledek 1840 minut, tj. přibližně 30,5 hodiny, což je v podstatě jeden pracovní týden, vezmeme-li v úvahu potřebné přestávky apod.

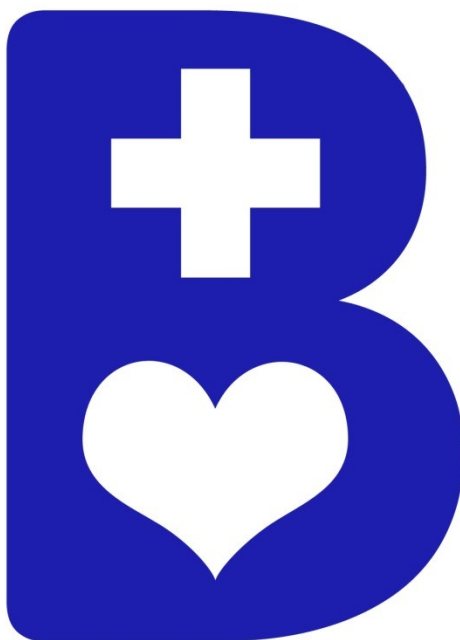
Po porovnání vlastních titulů s doporučenou biblioterapeutickou literaturou zveřejněnou na webu BiblioHelp, oheslování titulů v katalogu termínem „biblioterapie“, zbývají nám následující úkoly:

- Označení jednotlivých svazků příslušným znakem, v mém případě samolepkou s logem odkazujícím na biblioterapeutický fond
- Zveřejnění seznamu biblioterapeutických titulů na svých internetových stránkách
- Propojení s dalšími podobnými projekty (např. odkaz na BiblioHelp)
- Propagace v prostorách knihovny a na webových stránkách

Seznam literatury je třeba upravit do podoby, se kterou budou uživatelé schopni pracovat. Vezmeme-li v úvahu, že vyhledání 800 titulů představuje cca týdenní práci jednoho zaměstnance, tak následné olepení knih štítky s logem, zveřejnění titulů biblioterapeutické literatury na stránkách a vymyšlení propagačních plakátů (případně jiných forem propagace) zabere zhruba další týden. Celý proces by tak jednomu zaměstnanci měl zabrat maximálně 2 týdny.

16.3 Logo

Pro označení knih z biblioterapeutické literatury jsem si zvolila následující logo, které jsem sama navrhla a vytvořila. Písmeno B má označovat slovo „biblioterapie“. Kříž a srdce je pak symbol pomoci. Modrou barvu volím z důvodu, že působí pozitivně a uklidňujícím dojmem na lidskou psychiku.

Obrázek 7 Logo biblioterapeutické literatury

17 Výzkum

Výzkum mé diplomové práce byl zaměřen na obecné povědomí o biblioterapii mezi širší veřejností. Výsledky mají v ideálním případě sloužit knihovnám, které uvažují o zavedení biblioterapeutického oddělení ve svých prostorách. Závěry výzkumu vychází z analýzy anonymního dotazníkového šetření.

17.1 Metodika výzkumu

Cíle výzkumu

- zmapovat všeobecné povědomí uživatelů o biblioterapii a jejich zájem o tento obor
- získat podklad pro vytvoření návrhu implementace biblioterapie do veřejné knihovny v podobě respondentů navrhovaných knižních titulů biblioterapeutické literatury

Cílová skupina respondentů

- vzhledem k zaměření na veřejné knihovny bylo mým cílem získat reprezentativní vzorek populace napříč věkem a vzděláním

Sběr dat

- prostřednictvím elektronického dotazníku na serveru vyplnto.cz
- získávání respondentů mezi známými a prostřednictvím konferencí a sociálních sítí, na kterých mám účet

Datum konání výzkumu

- 26. 10. 2013 - 20. 11. 2013

Počet vyplněných dotazníků

- 117

Úkoly výzkumu

- zjistit, zda je biblioterapie všeobecně známým termínem
- zjistit, zda je mezi uživateli zájem o tento obor v prostorách knihovny
- zjistit, zda by byla biblioterapie pro lidi důvodem k navštívení knihovny
- zjistit, které tituly lidé považují za biblioterapeutickou literaturu

Předpokládaná rizika

- nereprezentativní vzorek respondentů (předpokládaná převaha studentů a lidí ve věku do 30 let)

Dotazník obsahoval celkem 18 otázek. Již první otázka výzkumu rozdělila respondenty do dvou skupin:

- uživatelé knihoven
- lidé, kteří knihovnu z jakéhokoliv důvodu nenavštěvují

U první skupiny mě zajímal hlubší zájem o obor biblioterapie. Druhá skupina byla specifitější a zajímal mě jak zájem o daný obor, tak otázka, zda by zvážili své členství ve veřejné knihovně, když by ve svých prostorách spravovala biblioterapeutický koutek.

Ke konci dotazníku jsem zařadila otázku „Studujete či pracujete v oblasti knihovnictví?“. Na základě kladné odpovědi mě zajímalo, zda (budoucí) knihovníci by měli zájem zavést ve své knihovně biblioterapeutické oddělení. Tuto otázku jsem zvolila, protože

jsem předpokládala větší počet respondentů z řad studentů Informačního studia a knihovnictví na Univerzitě Karlově.

17.2 Hypotézy

- lidé mimo knihovnickou sféru nevědí, co je to biblioterapie / tuší, ale termín neznají, neumí definovat
- lidé by biblioterapii (v podobě katalogu apod.) ve své knihovně uvítali
- pro lidi, kteří knihovnu pravidelně nenavštěvují, by biblioterapie byla impulzem k navštívení knihovny
- běžný čtenář knihovny se již s biblioterapií nějakým způsobem setkal (podvědomě vyhledal literární titul apod.)

17.3 Výsledky výzkumu

Již formulace první otázky měla za cíl respondenty rozdělit na dvě skupiny: na uživatele knihoven a na ty, kteří žádnou knihovnu nenavštěvují. Otázka byla povinná a na základě odpovědi pak následovala příslušná další otázka (pro uživatele knihoven otázka č. 5, ostatní pokračovali druhou otázkou). Níže uvedený graf ukazuje, že většina respondentů navštěvuje alespoň několikrát do roka některou knihovnu. V otázce není specifikováno, zda se jedná o veřejnou, univerzitní nebo soukromou, protože to pro můj výzkum nebylo důležité. Šlo mi hlavně o to, rozdělit respondenty na dvě skupiny – na ty, kteří vědí, jak se v knihovně orientovat a co patří k běžné nabídce knihovnických služeb a na ty, kteří nevyužívají služeb knihoven.

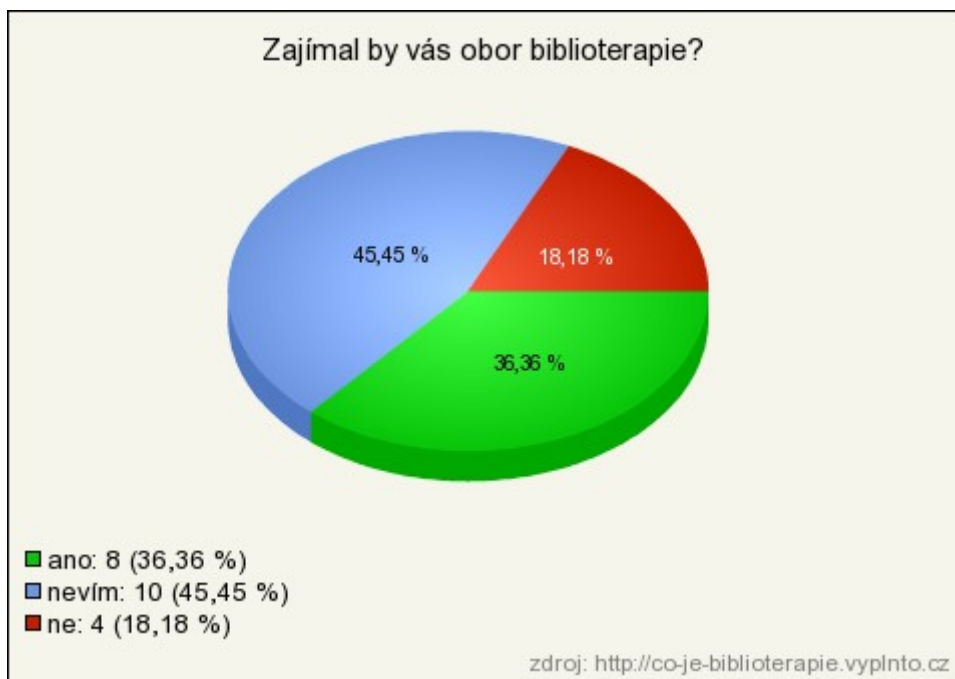

Graf 1 Rozdělení respondentů dle navštěvování knihoven

Následující 3 otázky směřovaly na skupinu respondentů, kteří knihovnu nenavštěvují. Zajímalo mě, zda tito lidé mají povědomí o termínu biblioterapie a zda by tento termín dokázali vlastními slovy specifikovat. Předpokládala jsem, že respondenti termín většinou neznají, avšak podle obou slov ve složenině (biblio a terapie) budou schopni jeho význam odhadnout. Hypotéza se potvrdila. Dva z respondentů odpověděli „nevím“, ostatní význam odhadli. Nejčastější odpovědi byly „lěčba knihou“ a „terapie knihou“.

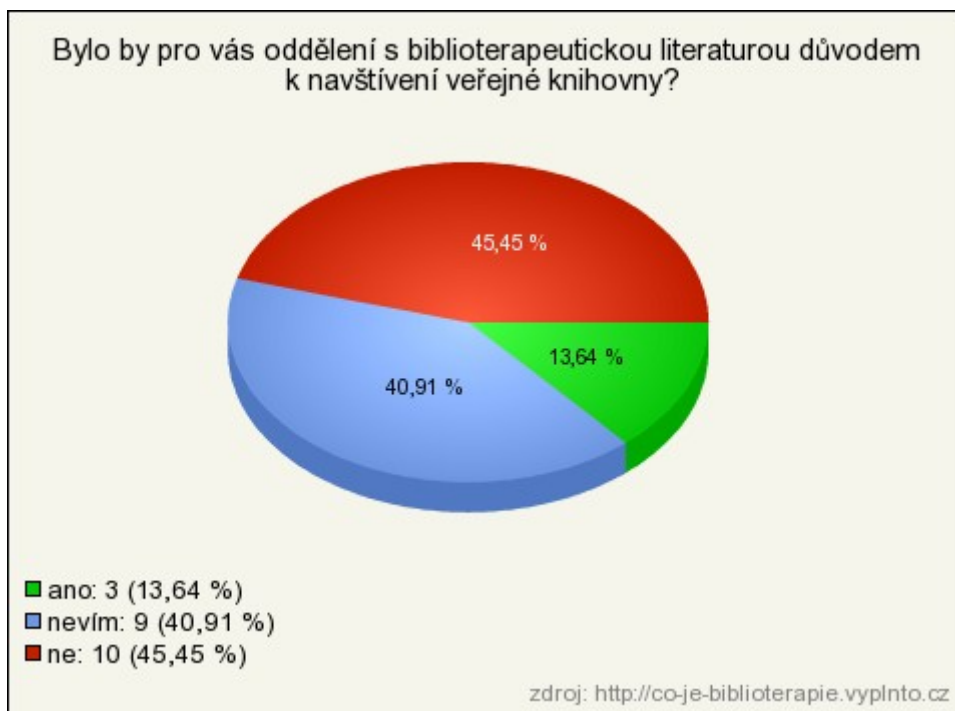
Pouze jedna z odpovědí byla specifitější. Respondent v ní uvedl: „*Je to metoda psychoterapie, která využívá léčebné a podpůrné účinky četby. Měla by sloužit i k rozvoji lidské osobnosti. Často se zaměňuje za čtenářství, které ovšem má rozvíjet především informační gramotnost, nikoliv léčit a podporovat.*“ Odhaduji, že se jedná o někoho, kdo se s biblioterapií již v minulosti v nějaké její formě setkal.

Třetí otázka byla zacílena opět na respondenty, kteří nejsou uživateli knihoven. Poté, co si přečetli definici biblioterapie, zeptala jsem se, zda by je tento obor blíže zajímal. Hypotéza byla, že z větší části odpoví ano. Nejčastější odpovědí však bylo nevím.

Graf 2 Zájem o biblioterapii u respondentů nenavštěvujících knihovnu

Čtvrtá otázka souvisí s otázkou předchozí. V ní jsem se respondentů ptala, zda by pro ně bylo oddělení s biblioterapeutickou literaturou důvodem k navštívení knihovny. Předpokládala jsem, že biblioterapie je natolik atraktivní obor, že by tato služba mohla do knihoven přilákat nové čtenáře. 45,45% respondentů ovšem odpovědělo, že nikoli, 36,36% odpovědělo, že nevědí, a jen pouhých 18,18% respondentů odpovědělo „ano“. Tím byla má hypotéza vyvrácena.

Graf 3 Záměr o navštívení knihovny s biblioterapeutickou službou mezi respondenty nenavštěvujícími knihovnu

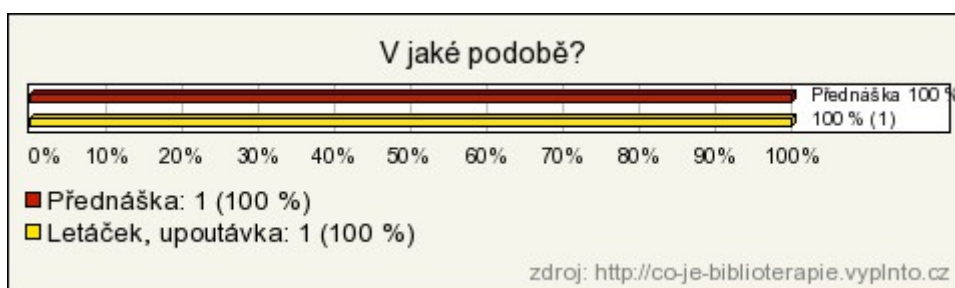
Otázka číslo 5 byla navazující otázkou na otázku první pro ty respondenty, kteří v ní odpověděli kladně, tedy pro uživatele knihoven. Znovu mě zajímalo, zda čtenáři vědí nebo mají nějaké tušení o tom, co znamená termín biblioterapie. Má hypotéza byla, že většinou budou tento termín znát nebo se jej pokusí odhadnout, a záporné odpovědi (tedy odpovědi typu nevím apod.) nepřesáhnou 10%. Ukázalo se, že pouze 7 respondentů, tedy 6,65%, o tomto termínu nikdy neslyšelo a neodvážilo se jej ani odhadnout. Má hypotéza se tedy potvrdila. Nejčastější odpovědí bylo opět „léčba/terapie knihou“. Ani v jednom případě nedošlo k tomu, že by termín biblioterapie někdo z respondentů nesprávně odhadl či popsal. Po této otázce byla zúčastněným předložena definice biblioterapie, aby u dalších otázek mohli odpovídat konkrétněji a aby jejich odpovědi nebyly ovlivněny skutečností, že o biblioterapii jako takové nemají žádnou bližší představu.

V šesté otázce jsem se snažila zjistit, zda se někdo z respondentů už setkal v knihovně s nějakou podobou biblioterapie, buď přímo s přednáškou či besedou, nebo třeba jen se seznamem biblioterapeutické literatury. Má hypotéza byla, že více než třetina respondentů odpoví záporně. Vycházela jsem mimo jiné z předpokladu, že většina respondentů bude z Prahy (studenti ÚISKu, známí a přátelé) a já osobně jsem se s biblioterapií v žádné z pražských knihoven nesetkala. Následující graf mou hypotézu potvrzuje, ovšem i tak mě výsledek spíše překvapil, protože jsem nepočítala s pouze jednou kladnou odpovědí.

Graf 4 Setkání s biblioterapií v knihovně

Otázka 6 znovu větvila výzkum. Kladná odpověď znamenala, že respondent dostal dvě doplňující otázky: a) kde se s biblioterapií setkal, b) v jaké podobě. Konkrétní odpověď byla pouze jediná – a sice v Knihovně Slavoj v Hradci Králové, kde jsou pravidelně několikrát do roka organizovány biblioterapeutické přednášky propagované formou letáčku. Knihovnu Slavoj jsem na základě vyplnění tohoto dotazníku oslovila, požádala o spolupráci a následně zahrнула do své diplomové práce.

Graf 5 Podoba biblioterapeutické praxe v knihovně

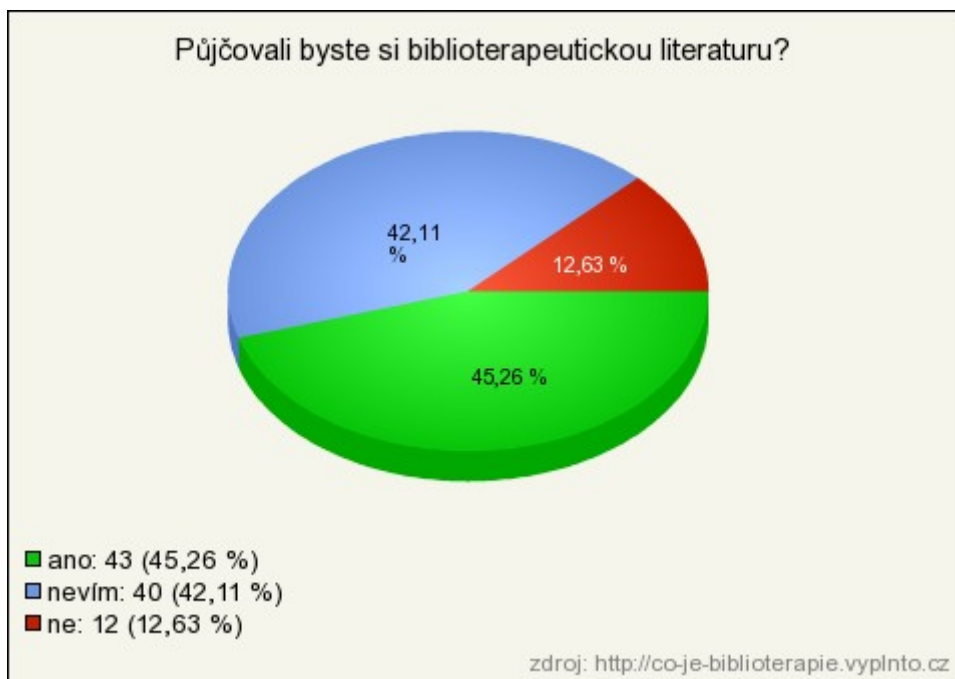
Otázka 9 byla opět společná pro všechny uživatele knihovny a jedna ze stěžejních otázek výzkumu. Zajímalo mě nejen, zdali respondenti nevyužívající služeb knihoven mají o biblioterapii v knihovně zájem, ale i to, zda by další rozvoj této služby podporovali uživatelé knihoven v knihovnách, které navštěvují a využívají. Předpokládala jsem, že ano a téměř 70%

kladných odpovědí tento můj předpoklad potvrdilo. Vcelku překvapivé bylo procentuální vyjádření záporné odpovědi a fakt, že záporně odpověděli pouze tři respondenti.

Graf 6 Podpora veřejné knihovny v zavedení biblioterapie

Na předchozí dotaz navazuje otázka č. 10, zda by si lidé ve své knihovně půjčovali biblioterapeutickou literaturu. Tato otázka vychází z předpokladu, že spíše ano (více odpovědí bude pravděpodobně kladných). Následující graf (číslo 7) potvrzuje, že má hypotéza je správná, a to i přes značnou část odpovědí „nevím“. Pouze nevelká část respondentů (pouhých 12) odpověděla, že nikoli. Otázkou však zůstává, jestli tito lidé ve skutečnosti vůbec čtou odpočinkovou literaturu, nebo zda navštěvují knihovny pouze ze studijních účelů. Pokládám za nedostatek mého výzkumu, že jsem tuto otázku nepoložila.

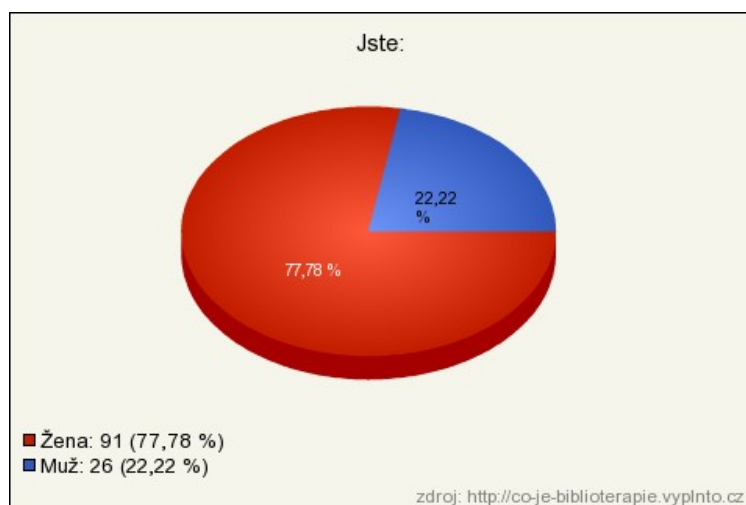
Graf 7 Zájem o výpůjčky biblioterapeutické literatury

Následující dvě otázky odkazovaly na biblioterapeutickou literaturu. Respondenti měli odpovědět, zda si myslí, že někdy četli nějaký biblioterapeutický titul. Jako příklad biblioterapeutické literatury jsem uvedla Luisu a Lotku, která pomáhá dětem vypořádat se s rozvodem rodičů a utužuje sourozenecké vztahy. Hypotéza zněla, že většina (více než polovina) respondentů odpoví „ano“. Následující graf ukazuje, že byla hypotéza potvrzena (téměř 68% respondentů odpovědělo kladně). Kladná odpověď pak respondenty posunula na další otázku, kde měli vlastními slovy uvést biblioterapeutický titul. Otázka nebyla povinná, přesto na ni odpověděli všichni respondenti. Nejčastější odpovědi byly: *Chatrč* od Williama P. Younga, *Už zase skáču přes kaluže* od Alana Marshalla, *Bible* a knižní tituly od současného brazilského spisovatele Paola Coelho.

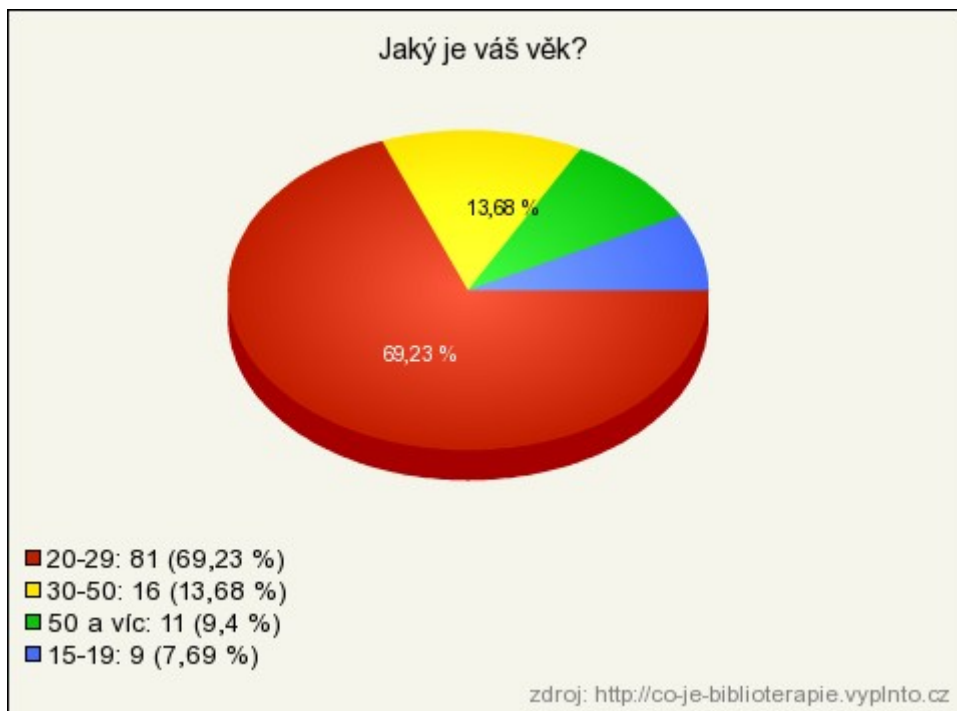

Graf 8 Četba biblioterapeutické literatury

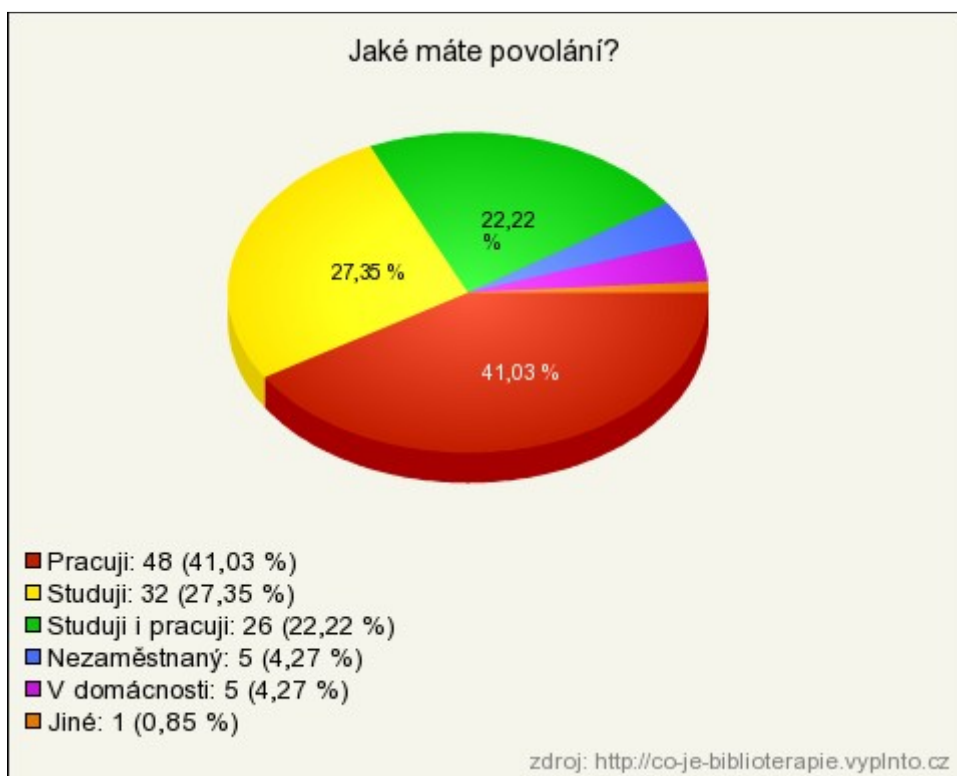
Poslední otázky již byly společné pro všechny respondenty a jsou identifikační povahy. Poukazují na více či méně reprezentativní vzorek respondentů. Cílem bylo zajistit takové respondenty, kteří budou tvořit reprezentativní vzorek české společnosti. Tento cíl se bohužel nepodařilo naplnit. Předpokládala jsem, že v ideálním případě se výzkumu zúčastní muži i ženy v přibližně stejném poměru, ovšem ve výsledku ženy tvořily více než tři čtvrtiny respondentů. Zároveň drtivou většinu zúčastněných představují mladí lidé s vysokoškolským vzděláním a studenti ve věkové kategorii 20-30 let.

Graf 9 Pohlaví respondentů

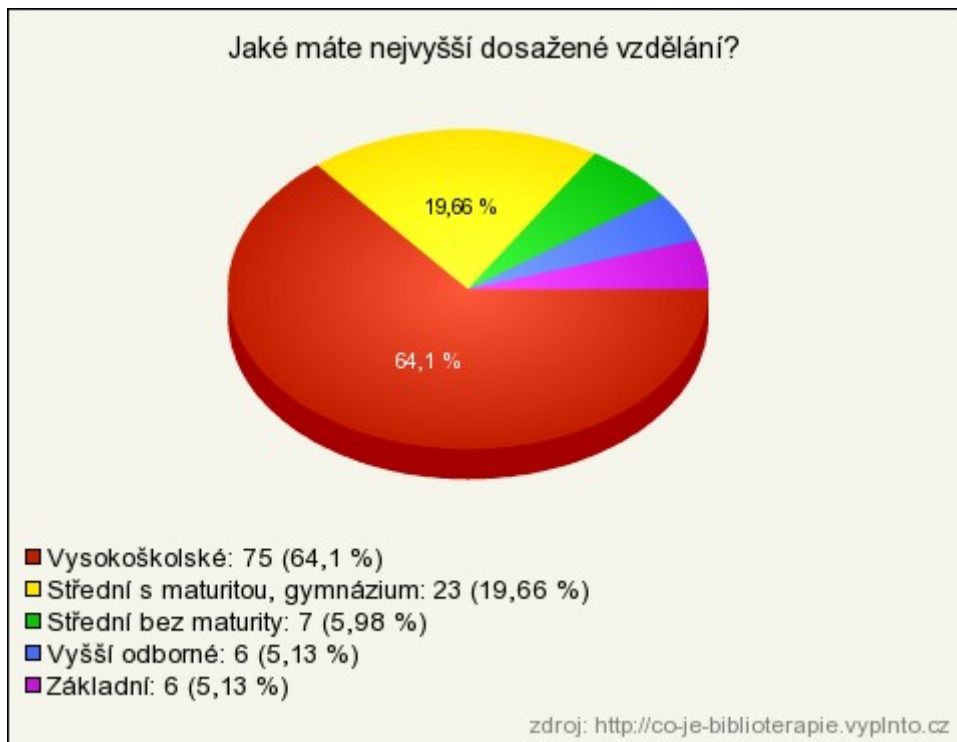

Graf 10 Věk respondentů

Graf 11 Ekonomická aktivita respondentů

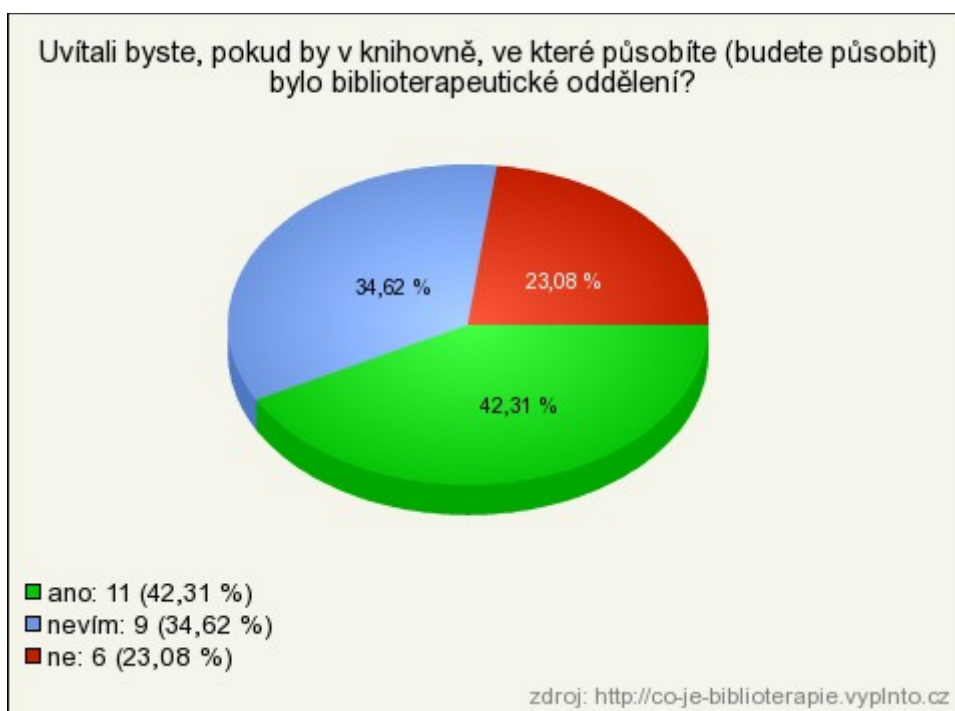
Graf 12 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Graf 13 Počet respondentů z oblasti knihovnictví

Předpoklad, že nejvíce respondentů bude z řad studentů knihovnictví, na které byla primárně zaměřena poslední otázka výzkumu („Uvítali byste, pokud by v knihovně, ve které působíte (budete působit) bylo biblioterapeutické oddělení?“) se nicméně nenaplnil, neboť studenti knihovnictví tvoří pouze necelou čtvrtinu z celkového počtu zúčastněných. I přesto

by zhruba polovina respondentů uvítala zřízení biblioterapeutického oddělení v knihovnách, kde působí.

Graf 14 Zájem o biblioterapii v knihovně mezi respondenty z oblasti knihovnictví

17.4 Závěry výzkumu

Z výsledků výzkumu je patrné, že termín biblioterapie je mezi širší veřejností poměrně neznámý, nicméně respondenti jsou obvykle schopni logicky si odvodit jeho význam.

Respondenti nenavštěvující žádnou z knihoven o biblioterapeutické oddělení neprojevili větší zájem, ačkoli téměř polovina respondentů uvedla, že by je biblioterapie jako taková zajímala.

Pouze jeden respondent uvedl, že se v knihovně setkal s podobou biblioterapie.

Z dalších odpovědí pak vychází, že mezi respondenty je více než polovina těch, kteří by biblioterapeutický koutek ve své knihovně uvítali a většina z nich by si půjčovala biblioterapeutickou literaturu.

Respondenti nejčastěji za biblioterapeutickou literaturu považují knihy s náboženskou tematikou (viz Bible, knižní tituly od Paola Coelho a Chatrč od Williama P. Younga). Dá se z toho usuzovat, že si pod termínem biblioterapie mnozí vybaví spíše hagioterapii.

Z otázek identifikačního rázu je patrné, že se mi nepovedlo sehnat reprezentativní vzorek populace a výsledky výzkumu odráží převážně názor studentů a vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve věku od 20 do 29 let. Téměř 23 % respondentů pak pocházelo z knihovnické sféry a jejich názor na zavedení biblioterapeutického oddělení je vesměs kladný.

18 Závěr

Veřejné knihovny v současné době neposkytují stabilní základnu pro obor biblioterapie, která je v našem prostředí stále brána spíše jako psychologický obor a jako takový patří dle názoru mnoha odborníků na půdu zdravotnictví a psychologie obzvlášť. Nicméně i tak i se postupně dostává do podvědomí stále širšího okruhu čtenářů.

V zahraničí je situace biblioterapie na poli knihoven o něco lepší. Je pravda, že stěžejní postavení má hlavně v univerzitním prostředí. Je to z několika důvodů, hlavním je pak fakt, že biblioterapie je stále řešena spíše v univerzitní oblasti, než aby se jí někdo zabýval aktivně ve vlastní ordinaci. U zahraničních veřejných knihoven je pak zájem o daný obor menší, ale stále je situace lepší, než v České republice. Důvodem je jistě i lepší spolupráce zahraničních institucí.

V české republice má biblioterapie coby na poli knihovnictví nejstabilnější pozici na Katedře informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně. Kromě výběrového semináře na dané téma vzešel pod záštitou Katedry i studentský projekt BiblioHelp, který se stal základním pramenem pro ostatní knihovny a instituce, které se chtějí biblioterapií nějak blíže zabývat.

Druhým stěžejním bodem popularizace biblioterapie v našem prostředí je pak SKIP. Pořádá celou řadu více či méně pravidelných seminářů na dané téma jak pro odborníky (především knihovníky a informační pracovníky), tak probíhá i aktivita v podobě pohádkoterapie v KLUBKU (Klubu dětských knihoven).

Ačkoli má biblioterapie v České republice hlubší historický základ, devadesátá léta dvacátého století znamenala úpadek, který zapříčinil, že v současné době je biblioterapie znovu objevovaným pojmem. Na rozdíl od zahraniční praxe ovšem probíhá objevování spíše na poli veřejných knihoven, z univerzitního prostředí můžeme mluvit jen o iniciativě studentů Masarykovy univerzity.

Veřejné knihovny u nás nicméně mají povědomí o biblioterapii. Spousta knihoven se

biblioterapií zajímá, nejčastěji v souvislosti s dětským čtenářem a tedy v podobě pohádkoterapie. Málokterá z knihoven ovšem ví, že se jedná o biblioterapii jako takovou a často se stává, že pořádá biblioterapeutické besedy, aniž by měla ponětí, že se o biblioterapii jedná.

Asi nejméně rozšířená je v našem prostředí hagioterapie a poetoterapie. Jsem přesvědčená, že bychom pár jedinců, kteří se tímto oborem zabývají, našli, ovšem na poli knihovnictví asi nikoli.

Naproti tomu nejčastější forma biblioterapie je právě pohádkoterapie. Na stránkách jednotlivých knihoven jsem se setkávala s názorem, že biblioterapie je právě nejvhodnější pro práci s dětským čtenářem. Pohádkoterapeutické besedy lze snadno doplnit o další doplňující aktivity, jako je diskuze a malování. Navíc u dětí se dá předvídat, s jakými problémy se budou při svém vývoji potýkat, a knihovník může postupně praxi získat přehled o nejčtenějších knižních titulech, které v určitých situacích pomáhají.

Jednou z nejčastějších forem šíření povědomí o pohádkoterapii široké veřejnosti je sepisování pohádkoterapeutických knížek, pořádání knižních výstav na toto téma apod. Dá se říct, že stěžejní je pak práce s rodiči, učení je, jaké knížky by děti měly číst, jak mají rozumět jejich životní situaci a jak se mohou vypořádat s obtížemi života pomocí četby knihy.

Další častá forma šíření biblioterapie je pak odkazování na projekt BiblioHelp. Spousta veřejných knihoven mají na svých internetových stránkách zveřejněný odkaz tohoto projektu, jiné knihovny z něj přímo vycházejí, provozují-li ve svých prostorách biblioterapeutický koutek či jinou podobu biblioterapie.

Z řad odborníků knihovnické sekce se objevují první náznaky zájmu o šíření biblioterapie v prostorách veřejných knihoven. Ačkoliv rozvoj je velice pozvolný a některé pořádané akce jsou spíše povahy propagující biblioterapii, než že by se přímo jednalo o biblioterapeutické besedy, přesto málokterá knihovna, nejen veřejná, se zabývá biblioterapií více a snaží se o její rozvoj přímo ve svých prostorách.

Dle výsledků výzkumu je patrné, i přes ne zcela reprezentativní vzorek respondentů, že biblioterapie je pro širokou veřejnost stále neznámým pojmem. Spousta uživatelů si pod termínem biblioterapie představí nejčastěji její dílčí část – hagioterapii. Biblioterapie se ovšem jeví jako zajímavá služba knihovny, která má potenciál mezi uživateli.

Je jasné, že pokud se některá knihovna rozhodne pro implementaci biblioterapeutické služby do svých prostor, bude to těžký úkol. Atraktivita služby bude záležet na knihovnicích a jejich postojích, terapeutických a psychologických dovednostech a znalostech, na praxi a zkušenosti s podobnou službou a nejlépe i na spolupráci se zdravotnickými zařízeními.

Má-li být biblioterapie v budoucnosti více rozšířená, bude to role právě veřejných knihoven, která mají největší potenciál rozvoje. Z rozhovoru s paní Marcelou Kořínkovou můžeme usuzovat, že právě knihovníci, kteří mají přehled o fondu knihovny i o jejích uživateli, mohou být nejlepšími biblioterapeuty. Záleží jen na zájmu jednotlivců a možnostech dále se vzdělávat. Ovšem i šíření povědomí o biblioterapii v podobě zveřejňování terapeutických seznamů literatury a besedy s pohádkami mohou být dobrým začátkem pro novou biblioterapeutickou službu.

19 Seznam použité literatury

- [1] NAKONEČNÝ, Milan. Biblioterapie. *Národní knihovna*. 1991, roč. 2, č. 1, s. 9.
- [2] Biblioterapie. In: *KISK [online]*. Brno : KISK, poslední modifikace 20. 3. 2011 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: <http://kisk.phil.muni.cz/wiki/Biblioterapie>.
- [3] MATTHEWS, D.; Lonsdale, R. *Reading Therapy and Children in Hospital*. London : BNB Research Fund, 1991, s. 16-21.
- [4] CLARKE, J.; Bostle, E. *Reading therapy*. London : Library Association, 1988, s. 16-35.
- [5] PARDECK, J.; Pardeck, J. *Young People with Problems – a Guide to Bibliotherapy*. New York : Greenwood Press, 1984, s. 1.
- [6] CROTHERS, Samuel. A literacy clinic. *The Atlantic Monthly*. 1916, roč.118, č.3, s.291-301.
- [7] KUDELOVÁ, Jiřina. Biblioterapie – léčba knihou. In: *Školní knihovny – přežitek nebo potřeba? [online]*. Ostrava : SKIP, 2012 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/data/soubory/biblioterapie-lecba-knihou.pdf>.
- [8] Bibliopedagogika. In: *Wikipedie : otevřená encyklopedie [online]*. St.Petersburg : Wikipedia Foundation, poslední modifikace 22. 1. 2012 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: <http://kisk.phil.muni.cz/wiki/Biblioterapie><http://cs.wikipedia.org/wiki/Bibliopedagogika>.
- [9] VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha : ISV, 1995. 189 s. ISBN 8085866072.

- [10] VÁŠOVÁ, Lidmila; ČERNÁ, Milena. *Bibliopedagogika*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
- [11] RUSZOVÁ, Dagmar. Biblioterapie jako metoda spadající do oblasti široce pojímané arteterapie. *Knihovnický zpravodaj Vysočina [online]*. 2012, roč.12, č.1 [cit. 2012-06-01]. ISSN 1213-8231. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/Default.aspx?id=998>.
- [12] HYHLÍK, F.; Nakonečný, M.. *Malá encyklopedie současné psychologie*. 2.dopl.vyd.Praha: SPM, 1977. 338 s.
- [13] McMillen, S.; Pehrsson, D-E. *Advocating for Clinicians, Students and Clients : the Bibliotherapy Education Project [online]*. 2004 , May 2005 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: http://bibliotherapy.library.oregonstate.edu/documents/PSR-CSJ_Present_May05.ppt.
- [14] KRUSZEWSKI, Tomasz. Biblioterapie - léčba četbou. Čtenář [online]. 2008, vol. 60 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/rocnik-2008/0708-2008/tema-biblioterapie-lecba-cetbou-43-196.htm>.
- [15] NAKONEČNÝ, Milan. *Literatura jako psychologický nástroj [online]*. Ostrava : SDRUK, 1996 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks1996/1996-0-007.pdf>.
- [16] *BiblioHelp - léčba knihou [online]*. 2009 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.bibliohelp.cz/>.
- [17] *Bibliotherapy Education Project [online]*. Michigan: Central Michigan University [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://bibliotherapy.ehs.cmich.edu/>.
- [18] *Kids' Page: Bibliotherapy Booklists [online]*. Pittsburgh: Carnegie Library of Pittsburgh [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.carnegielibrary.org/kids/books/>.

- [19] *Best Children's Books* [online]. 2006-2013 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.best-childrens-books.com/bibliotherapy.html>.
- [20] VALIŠOVÁ, Edita. Projekt BiblioHelp aneb Biblioterapie na webu. *Čtenář* [online]. 2009 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://ctenar.svkkk.cz/clanky/2009-roc-61/0708-2009/projekt-bibliohelp-aneb-biblioterapie-na-webu-60-443.htm>.
- [21] *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. 2010-2013 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz>.
- [22] *Deutsche Gesellschaft für Poesie- und Bibliotherapie* [online]. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.dgpb.org/>.
- [23] MOLICKA, Maria. *Příběhy, které léčí*. Praha: Portál, 2007. 141 s. ISBN 978-80-7367-203-4.
- [24] *Městská knihovna v Praze* [online]. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.mlp.cz/cz/>.
- [25] Our services : bibliotherapy. *Kilkenny library* [online]. c2012 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: http://kilkennylibrary.kilkenny.ie/eng/Our_Services/Bibliotherapy/.
- [26] JÍCHOVÁ, Veronika. Seminář Biblioterapie v práci veřejných knihoven. *Inflow: information journal* [online]. 2009, roč. 2, č. 12 [cit. 2011-11-10]. ISSN 1802-9736. Dostupný z WWW: <http://www.inflow.cz/seminar-biblioterapie-v-praci-verejnych-knihoven>.
- [27] *Royal Borough of Kensington and Chelsea* [online]. 1998-2013 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.rbkc.gov.uk/>.
- [28] *Waltham Public Library: Window to the World* [online]. 1997-2011 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://waltham.lib.ma.us/>.

- [29] *Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně* [online]. 2009, 15.11.2013 [cit. 2013-11-20].
Dostupné z: <http://knihovna.jicin.cz/>.
- [30] *Městská knihovna Chrudim* [online]. 2013, 20.11.2013 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.knihovna-cr.cz>.
- [31] Blog Místní knihovna Lednice. *Místní knihovna Lednice* [online]. Lednice : Místní knihovna Lednice, [cit. 2011-11-10]. Dostupné z: <http://knihovnalednice.blog.cz/0901/nove-v-knihovne-koutek-biblioterapeuticke-literatury>.
- [32] *Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem* [online]. 2008 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.slavoj.cz/>.
- [33] *Knihovna Kroměřížska* [online]. 2006-2009 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.knihkm.cz/>.
- [34] *Knihovna města Hradec Králové* [online]. 2012 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: www.knihovnahk.cz/.
- [35] *Městská knihovna Jilemnice* [online]. 2006, 28.5.2013 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://knihovnajilemnice.wz.cz>.
- [36] *Městská knihovna Telč* [online]. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.mktelc.cz/>.
- [37] Systém knihoven v ČR. In: *Knihovny.cz: Portál českých knihoven* [online]. Praha: Národní knihovna, 2008 - 2013 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://archiv.knihovny.cz/co-to-je-knihovna/system-knihoven-v-cr>.

20 Seznam obrázků

Obrázek 1 Biblioterapie a příbuzné obory	11
Obrázek 2 Logo BiblioHelp	18
Obrázek 3 Logo Bibliotherapy Education Project	19
Obrázek 4 Logo Kids' Page	20
Obrázek 5 Logo Best Children's Books	20
Obrázek 6 Logo DGPB	22
Obrázek 7 Logo biblioterapeutické literatury	46

21 Seznam grafů

Graf 1 Rozdělení respondentů dle navštěvování knihoven	49
Graf 2 Zájem o biblioterapii u respondentů nenavštěvující knihovnu	50
Graf 3 Zájem o navštívení knihovny s biblioterapeutickou službou mezi respondenty nenavštěvujícími knihovnu	51
Graf 4 Setkání s biblioterapií v knihovně.....	52
Graf 5 Podoba biblioterapeutické praxe v knihovně.....	52
Graf 6 Podpora veřejné knihovny v zavedení biblioterapie	53
Graf 7 Zájem o výpůjčky biblioterapeutické literatury	54
Graf 8 Četba biblioterapeutické literatury.....	55
Graf 9 Pohlaví respondentů.....	55
Graf 10 Věk respondentů	56
Graf 11 Ekonomická aktivita respondentů.....	56
Graf 12 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.....	57
Graf 13 Počet respondentů z oblasti knihovnictví	57
Graf 14 Zájem o biblioterapii v knihovně mezi respondenty z oblasti knihovnictví.....	58